

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική εργασία

**«Το μεταναστευτικό φαινόμενο και η προσπάθεια χάραξης
μεταναστευτικής πολιτικής»**

Επιβλέποντες καθηγητές: ΜΠΙΟΣΗ ΜΑΙΡΗ

ΣΑΧΙΝΛΗ ΜΕΡΓΙΕΜ

**Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές**

Πειραιάς, 2021

Η Μεργιέμ Σαχινλή βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Οποιας πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Η υπογράφουσα

Σαχινλή Μεργιέμ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τους ανθρώπους που ήταν κοντά μου και με στήριξαν καθ' όλη την διάρκεια της φοίτησης μου.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέποντα καθηγήτρια μου Κα. Μπόση Μαίρη για τις πολύτιμες συμβουλές της, την ευγένεια και την εμπιστοσύνη της προς το πρόσωπο μου.

Εν συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα όλους τους καθηγητές μου στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς για τη βοήθεια και την υποστήριξη που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο συγκεκριμένο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών.

Τέλος, το μεγαλύτερο ευχαριστώ το οφείλω στην οικογένεια μου και στον σύντροφο μου, καθώς χωρίς την υποστήριξη τους, η ολοκλήρωση των σπουδών μου θα ήταν πολύ πιο δύσκολη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
1.1 Ορισμός του μεταναστευτικού φαινομένου.....	7
1.2 Οι βασικές διακρίσεις του μεταναστευτικού φαινομένου	8
1.3 Βασικοί όροι που διατρέχουν το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο	9
1.4 Οι βασικότερες αιτίες μετανάστευσης.....	10
1.5 Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ευρώπη.....	12
1.6 Προπολεμική μετανάστευση.....	13
1.7 Μεταπολεμική μετανάστευση	16
1.8 Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ελλάδα.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	21
2.1 Ορισμός μεταναστευτικής πολιτικής.....	21
2.2 Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	22
2.3 Ιστορικό της μεταναστευτικής πολιτικής και της πολιτικής ασύλου της ΕΕ	23
2.4 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας.....	30
2.5 Εννοιολογικό πλαίσιο ένταξης.....	33
2.6 Δύο μοντέλα ένταξης.....	34
2.7 Το ελληνικό μοντέλο ένταξης.....	35
2.9 Εμπόδια και ευκαιρίες ένταξης.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	40
3.1 Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015.....	40
3.2 Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2017	41
3.3 Ο ρόλος της Τουρκίας στην ένταση των μεταναστευτικών ροών	44
3.4 Η συμφωνία Ε.Ε. και Τουρκίας	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	48
4.1 Το σχέδιο δράσης της Ελλάδας	48
4.2 Υπηρεσίες οργάνωσης και διαχείρισης μεταναστευτικών ροών	49
4.3 Οργανώσεις.....	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μεταναστευτικό φαινόμενο είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό τόσο την Ελλάδα όσο και όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι ένα από τα σημαντικότερα και δυναμικότερα φαινόμενα παγκοσμίως με ιδιαίτερη έμφαση στον ευρωπαϊκό χώρο. Στην παρούσα εργασία γίνεται μία προσπάθεια να διαπιστώσουμε μέσα από τη μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου, τις βασικότερες αιτίες της μετανάστευσης πριν και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και την εξέλιξη της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η δομή της συγκεκριμένης εργασίας διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στην έννοια του μεταναστευτικού φαινομένου. Εξετάζονται οι βασικότερες αιτίες που οι άνθρωποι μετακινούνται διαρκώς. Θα δούμε επίσης, τις βασικές διακρίσεις της μετανάστευσης. Τέλος, θα αναφερθούμε στη προπολεμική και μεταπολεμική μετανάστευση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται η προσπάθεια για τη χάραξη μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, θα αναφερθούμε και στην μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2017. Θα αναφερθούμε επίσης στο ρόλο της Τουρκίας στην ένταση των μεταναστευτικών ροών και τέλος, θα δούμε τη συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στο σχέδιο δράσης της Ελλάδας, στη προσπάθεια οργάνωσης και διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και τέλος, θα αναφερθούμε και στις οργανώσεις που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Ορισμός του μεταναστευτικού φαινομένου

Ο ορισμός του μεταναστευτικού φαινομένου παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, καθώς πρόκειται για ένα πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο φαινόμενο. Η πολυπλοκότητα του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο της ανθρώπινης εξέλιξης και συνεπώς επηρεάζεται από άλλους τομείς όπως κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς τομείς. Σε γενικές γραμμές, όταν αναφερόμαστε στον όρο «μετανάστευση», εννοούμε τη μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή κοινωνικού συνόλου. Ως φαινόμενο επομένως, η μετανάστευση ορίζεται ως μια ροή προσώπων τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ κρατών λόγω κοινωνικών μεταβολών, οικονομικών και πολιτικών κρίσεων, επαναστάσεων και πολέμων, της ασύμμετρης κατανομής του παγκόσμιου πλούτου μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών, της παγκόσμιας απορρύθμισης της αγοράς εργασίας και των ανθρωπογενών καταστροφών.

Όταν αναφερόμαστε στον όρο «μετανάστης», εννοούμε το άτομο ή και τα μέλη της οικογένειας, που μετακινούνται σε μια άλλη χώρα ή περιοχή για να αναζητήσουν καλύτερες υλικές και κοινωνικές συνθήκες καθώς και για να βελτιώσουν το προσδόκιμο ζωής των ίδιων και των μελών των οικογενειών τους. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών¹, απαραίτητη προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί κάποιος ως μετανάστης είναι να διαβεί μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή τη χώρα της οποίας έχει την εθνικότητα, για περισσότερους από 12 μήνες. Όταν αναφερόμαστε στον όρο «πρόσφυγας», εννοούμε το πρόσωπο που λόγω φόβου δίωξης για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνικότητας, κοινωνικής ομάδας ή λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων βρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγένειας τους και δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει τη προστασία της χώρας αυτής².

¹Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών είναι ένας διεθνής οργανισμός που ιδρύθηκε το 1945 με στόχο τη διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας, την πρόληψη συγκρούσεων και παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας

²Από το κείμενο του ΟΗΕ «Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ερωτήσεις και απαντήσεις», εδώ: <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/Geneva1951faq.pdf>

1.2 Οι βασικές διακρίσεις του μεταναστευτικού φαινομένου

Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για διάφορους και ποικίλους παράγοντες. Οι σημαντικότερες διακρίσεις είναι οι ακόλουθες:

- **Εσωτερική και εξωτερική:** η εσωτερική μετανάστευση γίνεται εντός των συνόρων ενός κράτους συνήθως από αγροτικές σε αστικές περιοχές, ενώ η εξωτερική από χώρα σε χώρα.
- **Μακροπρόθεσμη, βραχυπρόθεσμη και εποχική:** μακροπρόθεσμοι μετανάστες είναι οι μετανάστες που διαμένουν σε κάποια άλλη χώρα για χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός έτους και μπορεί να παραταθεί και η χώρα προορισμού να γίνει χώρα παραμονής. Βραχυπρόθεσμοι μετανάστες θεωρούνται εκείνοι που μεταναστεύουν σε άλλες χώρες εκτός της δικής τους από τρεις έως δώδεκα μήνες και έχουν σκοπό τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Η εποχική μετανάστευση αφορά ανθρώπους που μεταναστεύουν για μικρό χρονικό διάστημα και σε συγκεκριμένη περίοδο, όπου η χώρα που μένουν έχει συγκεκριμένες ανάγκες για το εργατικό δυναμικό.
- **Εκούσια ή ακούσια (αναγκαστική):** η εκούσια μετανάστευση είναι η μετακίνηση ανθρώπων που με δική τους επιλογή αποφασίζουν να προσέλθουν σε άλλη χώρα, και έχουν σκοπό να βελτιώσουν το επίπεδο διαβίωσης τους. Αντίθετα, οι αναγκαστικοί μετανάστες μεταβαίνουν σε άλλη χώρα για να ξεφύγουν από επικίνδυνες καταστάσεις, όπως η οικονομική και βιολογική επιβίωση τους³. Οι άνθρωποι αυτοί είναι θύματα αυταρχικών καθεστώτων, εμφύλιων πολέμων. Επίσης, στην κατηγορία της αναγκαστικής μετανάστευσης μπορούμε να συμπεριλάβουμε τους αιτούντες άσυλο, τους πληθυσμούς που ανταλλάσσονται μετά από την υπογραφή συνθηκών μεταξύ κρατών⁴, ανθρώπους θύματα φυσικών καταστροφών και γυναίκες και παιδιά που διακινούνται παράνομα.

³ Έμκε – Πουλοπούλου Ήρα, «Η Μεταναστευτική Πρόκληση», Εκδόσεις Παπαζήση, 2007

⁴ Για παράδειγμα, η ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας με τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923

- **Πλήρης ή ατελής:** πλήρης είναι όταν οι άνθρωποι εγκαταλείπουν για πάντα τη χώρα προέλευσης τους. Η ατελής μετανάστευση αναφέρεται σε ανθρώπους που δεν φεύγουν μόνιμα, αλλά εργάζονται μακριά από τη χώρα τους στέλνοντας χρήματα στις οικογένειες τους.
- **Κυκλική:** αναφέρεται στην επαναλαμβανόμενη μετακίνηση ενός ή περισσότερων ατόμων ανάμεσα στη χώρα υποδοχής και τη χώρα προέλευσης του. Συνήθως η μετακίνηση γίνεται μεταξύ όμορων κρατών.
- **Ηπειρωτική ή Υπερπόντια:** γίνεται διάκριση όταν τα άτομα μεταναστεύουν σε χώρες εντός της ηπείρου τους και όταν μετακινούνται προς άλλες ηπείρους ή στη μετακίνηση τους παρεμβάλλεται θάλασσα.

1.3 Βασικοί όροι που διατρέχουν το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο

Με βάση τις παραπάνω κατηγορίες μετανάστευσης, οι βασικοί όροι που διατρέχουν το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο είναι:

1. **Αλλοδαπός:** ως αλλοδαπός φυσικό πρόσωπο νοείται εκείνο που δεν έχει την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο κατοικεί ή που δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους (ανιθαγενής).
2. **Οικονομικός μετανάστης:** ως οικονομικός μετανάστης/οικονομική μετανάστρια χαρακτηρίζεται το άτομο που αποδημεί με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασής του.
3. **Πολίτης τρίτης χώρας:** αποκαλείται το άτομο που δεν έχει υπηκοότητα κάποιου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. **Μετανάστης «δεύτερης γενιάς»:** θεωρείται το άτομο που έχει τουλάχιστον έναν γονιό υπήκοο τρίτης χώρας που είτε γεννήθηκε εντός συνόρων μιας χώρας, είτε έχει μεταναστεύσει σε αυτή σε μικρή ηλικία, διαμένει νόμιμα στη χώρα χωρίς ελληνική ιθαγένεια και έχει ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

5. Δικαιούχος διεθνούς προστασίας: σύμφωνα με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, δικαιούχος διεθνούς προστασίας είναι το άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή της συνήθους διαμονής του και αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν λόγω:

- βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων (προσφυγικό καθεστώς)

- σοβαρών και αδιάκριτων απειλών κατά της ζωής του, της σωματικής του ακεραιότητας ή της ελευθερίας του που οφείλονται σε γενικευμένη βία ή σε γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη (καθεστώς επικουρικής προστασίας, ανθρωπιστικό καθεστώς)

6. Αιτών διεθνούς προστασίας: είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής που δηλώνει προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε αρμόδια κρατική αρχή ότι ζητά άσυλο ή ζητά να μην απελαθεί γιατί φοβάται δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή γιατί κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής του, ιδίως γιατί κινδυνεύει με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή κινδυνεύει η ζωή ή η ακεραιότητά του λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης. Σημειώνεται ότι δεν αναγνωρίζεται ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας κάθε αιτών.

1.4 Οι βασικότερες αιτίες μετανάστευσης

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολλά και ποικίλα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πολλούς λόγους, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, όπως επίσης οικονομική και κοινωνική ανεξαρτησία. Για να κατανοήσουμε καλύτερα το μεταναστευτικό φαινόμενο θα πρέπει να δούμε τις βασικές αιτίες που οι άνθρωποι αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τις χώρες τους. Θα αναφέρουμε τέσσερις βασικές αιτίες.

1. Πολιτικές και Κοινωνικές: ο λόγος που μπορεί να αποφασίσει ένα άτομα ή ένα σύνολο ατόμων να εγκαταλείψουν τη χώρα τους είναι η καταπίεση από ένα τυραννικό καθεστώς , όπου οι πολιτικές ελευθερίες είναι περιορισμένες ή ανύπαρκτες. Επίσης, οι εμφύλιοι πόλεμοι ή η κατοχή μιας χώρας από ξένες δυνάμεις δημιουργούν μαζικές εξόδους ανθρώπων προς άλλες χώρες⁵.

2. Δημογραφικές και Οικονομικές: η δημογραφική αλλαγή καθορίζει τον τρόπο μετακίνησης και μετεγκατάστασης των ατόμων. Ένας αυξανόμενος ή συρρικνώμενος, γηράσκων ή νεανικός πληθυσμός έχει αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής ή στις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού. Η δημογραφική και οικονομική μετανάστευση σχετίζεται με τα πρότυπα εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας. Στους παράγοντες έλξης συμπεριλαμβάνονται οι υψηλότεροι μισθοί, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι ευκαιρίες εκπαίδευσης. Εάν οι οικονομικές συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές και κινδυνεύουν να υποχωρήσουν, ένας μεγαλύτερος αριθμός ατόμων ενδέχεται να μεταναστεύσει σε χώρες με καλύτερες προοπτικές⁶.

3. Περιβαλλοντικές: το περιβάλλον υπήρξε πάντα αιτία πληθυσμιακών μετακινήσεων εξαιτίας περιβαλλοντικών αλλαγών, όπως είναι οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί. Το 2004 το τσουνάμι στη Σρι Λάνκα και τις γειτονικές χώρες είχε ως επίπτωση να δημιουργηθούν εκατομμύρια άστεγοι και ανυπολόγιστες μετακινήσεις. Επίσης, η πυρηνική έκρηξη στο Τσέρνομπιλ το 1986, πέρα από τις επιπτώσεις που είχε στη δημόσια υγεία, μολύνθηκαν και τα χωράφια⁷. Έτσι οι αγρότες αναγκάστηκαν να σταματήσουν τη παραγωγή και να εγκαταλείψουν τη χώρα τους. Το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να επιδεινώσει ακραία καιρικά φαινόμενα, το οποίο σημαίνει ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ίσως χρειαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους στο μέλλον.

⁵ <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

⁶ <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

⁷ Έμκε – Πουλοπούλου Ήρα, «Η Μεταναστευτική Πρόκληση», Εκδόσεις Παπαζήση, 2007

4. Ψυχολογικές: κάποιοι άνθρωποι επιλέγουν να φύγουν γιατί πιστεύουν ότι θα έχουν μια καλύτερη ζωή από αυτή που ήδη έχουν. Η χώρα που οι περισσότεροι επιθυμούσαν να μεταναστεύσουν ήταν η Αμερική. Η απόκτηση υλικών αγαθών και η δημιουργία ενός συγκεκριμένου τύπου οικογένειας θεωρήθηκε η απόλυτη ευτυχία στη χώρα των ίσων ευκαιριών.

1.5 Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ευρώπη

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα έως και τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η κύρια μεταναστευτική κατεύθυνση είναι από την Ευρώπη προς τις Η.Π.Α.. Από το 1815 έως το 1930, ο αριθμός των ανθρώπων που εγκατέλειψαν την Ευρώπη υπολογίζεται σε 52 εκατομμύρια. Οι Η.Π.Α ήταν ο κύριος προορισμός των Ευρωπαίων αφού εκεί εγκαταστάθηκαν 33 εκατομμύρια μετανάστες. Οι άλλοι κύριοι προορισμοί ήταν η Αργεντινή με 6 εκατομμύρια μετανάστες, ο Καναδάς με 5 εκατομμύρια, η Βραζιλία με 4 εκατομμύρια και η Αυστραλία με περίπου 3,5 εκατομμύρια.

Οι κύριοι λόγοι μετανάστευσης ήταν οι εξής:

1. Οικονομικοί λόγοι: οι άνθρωποι που φεύγουν δεν είναι μόνο αυτοί που βρίσκονται σε άσχημη οικονομική κατάσταση αλλά και εκείνοι που θέλουν να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους⁸. Η Αμερική ενέπνευσε πολλούς Ευρωπαίους που άκουγαν πολλές ιστορίες για την αμερικανική ήπειρο των μεγάλων και ίσων ευκαιριών. Διάφοροι εκπρόσωποι ναυτιλιακών εταιρειών εκμεταλλεύτηκαν την αγωνία των ανθρώπων για καλύτερη ζωή και έναντι υψηλού χρηματικού αντίτιμου τους στρίμωχναν στο κατάστρωμα κάποιου μεγάλου πλοίου που έκανε το υπερατλαντικό ταξίδι.

⁸ Berstein Serge, Milza Pierre, «Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα Ευρωπαϊκά Κράτη(5^{ος} -18^{ος} αιώνας)», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 1997

- 2. Η δημογραφική έκρηξη:** ο ευρωπαϊκός πληθυσμός από 274 εκατομμύρια κατοίκους το 1850, ξεπερνά τους 400 εκατομμύρια το 1900 και στους 450 παραμονές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου⁹. Ο αριθμός των γεννήσεων ξεπερνά τον αριθμό των θανάτων. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρόοδο της επιστήμης καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής. Ο μέσος όρος ζωής αυξάνεται και αυτό δημιουργεί πλεόνασμα εργατικού δυναμικού που δεν μπορεί να απορροφήσει η ευρωπαϊκή αγορά. Έτσι ένας μεγάλος αριθμός πληθυσμού στρέφεται στην μετανάστευση¹⁰.
- 3. Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των μεταφορικών μέσων:** οι μεταφορές γίνονται πιο γρήγορες, πιο φθηνές και πιο ασφαλείς το οποίο διευκολύνει τη μεταφορά του ανθρώπινου εργατικού δυναμικού.
- 4. Πολιτικοί και θρησκευτικοί λόγοι:** οι λόγοι αυτοί έπαιξαν ρόλο σε μικρότερο βαθμό στην ευρωπαϊκή μετανάστευση τη περίοδο αυτή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μετανάστευση των Εβραίων από τη ρωσική αυτοκρατορία προς τις Η.Π.Α. για να μπορέσουν να γλιτώσουν από το πογκρόμ.

1.6 Προπολεμική μετανάστευση

Ενδοευρωπαϊκή Μετανάστευση

Η προπολεμική μετανάστευση είχε κυρίως χαρακτήρα εποχιακό και προσωρινό και ήταν μια παραδοσιακή μορφή μετακίνησης πληθυσμών. Τα αίτια τους ήταν κυρίως η κάλυψη των αναγκών στη γεωργία. Σημαντική, επίσης, μορφή μετακίνησης πληθυσμών, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν οι αναγκαστικές μετακινήσεις, που είχαν ως βασικό στόχο την επίτευξη της ειρήνης¹¹.

⁹ Berstein Serge, Milza Pierre, «Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα Ευρωπαϊκά Κράτη(5^{ος} -18^{ος} αιώνας)», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 1997

¹⁰ Μουσουρού Λουκία, «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

¹¹ Οι αναγκαστικές μετακινήσεις ήταν στην ουσία ανταλλαγές πληθυσμών, που είχαν ως στόχο τον περιορισμό των μειονοτικών ομάδων στην Ευρώπη

Σε γενικές γραμμές, οι εποχιακές και αναγκαστικές μορφές μετακίνησης πληθυσμών ήταν οι κυρίαρχες μορφές για μια μεγάλη περίοδο στην Ευρώπη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρξαν και άλλες μορφές μετακίνησης. Την εμφάνιση τους έκαναν και οι πολιτικοί πρόσφυγες μετά τις τοπικές εξεγέρσεις του 19ου αιώνα, όπως και οικονομικοί μετανάστες που άλλαζαν τόπο κατοικίας με σκοπό να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση.

Η Γαλλία εμφανίζεται ως χώρα υποδοχής μεταναστών, υποδεχόμενη τεχνίτες, εργάτες και βιομηχανικούς εργάτες¹². Παράλληλα, όμως, μετακινήσεις πληθυσμών πραγματοποιούνται και προς την Αγγλία κυρίως Ιρλανδοί εργάτες, Γερμανοί καθολικοί ενώ μετά τη Γαλλική Επανάσταση μετακινήθηκε και ένας μεγάλος αριθμός Γάλλων αριστοκρατών. Τη περίοδο αυτή είναι έντονη η μετακίνηση από την ύπαιθρο στις πόλεις. Οι γερμανοί γενικά μετακινούνταν προς τη Ρουμανία, τη Ρωσία, τη Γαλλία και την Αγγλία ενώ 18ο και 19ο αιώνα παρατηρείται έντονη μετακίνηση προς τις βιομηχανικές ζώνες στη περιοχή Rhine- Ruhr. Από το 1860, παρατηρείται επίσης έντονη ροή τσιγγάνων πληθυσμών από την Ανατολική Ευρώπη προς τη Δυτική Ευρώπη. Στην περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι μετανάστες κατευθύνθηκαν κυρίως προς τη Γαλλία, την Αγγλία και την Ολλανδία¹³.

Ο μεσοπόλεμος χαρακτηρίζεται από μετακινήσεις πληθυσμών που σχετίζονται με πολιτικές αναταράξεις και τις ανταλλαγές πληθυσμών που προκάλεσε ο πόλεμος αλλά και από την αυξημένη ανάγκη για εργατικό δυναμικό για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης¹⁴. Μεγάλες μεταναστευτικές ροές επίσης, ήταν αποτέλεσμα των τοπικών και περιφερειακών συγκρούσεων, κυρίως στα Βαλκάνια¹⁵. Επίσης, η επικράτηση των ολοκληρωτικών καθεστώτων προκάλεσε μετακινήσεις πληθυσμών προς τα δημοκρατικά καθεστώτα, με μεγάλο αριθμό Γερμανών εβραίων κυρίως προς την Αγγλία και την Ολλανδία, Πολωνών εβραίων προς την Αγγλία και τη Γαλλία και Ιταλών προσφύγων προς τη Γαλλία.

¹² Μουσουρού Λουκία, «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

¹³ Μουσουρού Λουκία, «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

¹⁴ Η εισροή διακόπηκε από την οικονομική κρίση του 1930

¹⁵ Γίνεται αναφορά στους Βαλκανικούς Πολέμους και το προσφυγικό ρεύμα που προκάλεσε η Μικρασιατική καταστροφή

Οι Εβραίοι, γενικότερα, εγκατέλειψαν την Πολωνία, Ουγγαρία, Ρουμανία και το Βέλγιο. Η μετανάστευση κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου σχετίζεται με την μετακίνηση για αναγκαστική εργασία ή την φυλάκιση των Εβραίων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία¹⁶. Σημαντικό, επίσης, γεγονός της περιόδου αυτής είναι η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού Εβραίων στην Παλαιστίνη. Σημαντική, επίσης, μαζική μετακίνηση ήταν των αντιφρονούντων Γερμανών, από τη Γερμανία προς διάφορες περιοχές¹⁷. Ενώ το 1947 νόμιμοι και παράνομοι Γερμανοί εβραίοι μετανάστες κατευθύνονται προς την Αυστρία και το Βέλγιο.

Υπερπόντια Μετανάστευση

Η υπερπόντια ευρωπαϊκή μετανάστευση χαρακτηρίζεται κυρίως από την εκροή ευρωπαϊκών πληθυσμών προς άλλες ηπείρους, κυρίως την Αμερική και ειδικότερα προς Βόρεια Αμερική¹⁸. Συγκεκριμένα, οι πρώτες μεταναστευτικές ροές προς Αμερική προέρχονται από την Ιρλανδία όπου ο μισός πληθυσμός της χώρας είχαν μεταναστεύσει¹⁹. Από το 1815 εμφανίζεται μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα στη Βόρεια Αμερική από τη Σκωτία. Οι Σκανδιναβοί μετανάστες φτάνουν μετά 1825 και έχουν χαρακτηριστικά του βιομηχανικού μετανάστη. Οι Ολλανδοί μετανάστες ήταν κυρίως από πλούσιες ναυτικές οικογένειες ενώ το 50% ήταν προτεστάντες. Σημαντικό, ήταν επίσης, το γερμανικό μεταναστευτικό κύμα προς τις ΗΠΑ. Γύρω στα 1876 ξεκινάει και η μετανάστευση των Ιταλών προς τις ΗΠΑ, ενώ λίγο αργότερα ακολουθεί μεγάλος αριθμός Ρώσων μεταναστών. Όσον αφορά την Ελλάδα, η μετανάστευση προς τις ΗΠΑ αρχίζει τη δεκαετία του 1880, και σταματάει γύρω στο 1922, λόγω των μέσων ελέγχου της μετανάστευσης που επέβαλαν οι ΗΠΑ.

Ιδιαίτερη περίπτωση ήταν αυτή της Αγγλίας, της οποίας η μετανάστευση ξεκινά το 1860 προς τις ΗΠΑ και κυρίως, προς τις Αγγλικές αποικίες¹⁹. Στην δεύτερη περίπτωση οι μετανάστες δεν ανήκουν σε εργατικά στρώματα, αλλά στις οικογένειες των μεγάλων γαιοκτημόνων.

¹⁶ Υπολογίζεται ότι συνολικά μετακινήθηκαν 5-6 εκατομμύρια Εβραίοι

¹⁷ Υπολογίζεται περίπου 1 εκατομμύριο

¹⁸ Την περίοδο 1879-1914 35 εκατομμύρια Ευρωπαίοι εγκαταλείπουν την πατρίδα τους, κυρίως με κατεύθυνση την Αμερική

¹⁹ Μουσούρου Λουκία, «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

Άλλες υπερπόντιες μεταναστευτικές ροές αφορούν την συστηματική μετακίνηση των Ισπανών προς την Λατινική Αμερική (1600-1900)²⁰, τη μετανάστευση των Ιταλών προς την Λατινική Αμερική και κυρίως προς την Αργεντινή (1857-1924), την μετακίνηση Γερμανών μηχανικών, εμπόρων, αξιωματούχων ή τραπεζικών προς τη Νότια Αμερική²¹, αλλά και Γερμανών κατάδικων ή εθελοντών μεταναστών προς την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία (1790), την αποστολή Άγγλων και Ιρλανδών κατάδικων στην Αυστραλία και την Τασμανία (1788-1868), τη μετακίνηση Ελλήνων και Ιταλών προς την Αυστραλία (1851).

Τέλος, εμφανίζεται η υπερπόντια ευρωπαϊκή μετανάστευση με κατεύθυνση προς την Ευρώπη, που αφορά τη μετακίνηση Αρμενίων, την περίοδο 1919-1923, μετά τον εκτοπισμό τους από την Τουρκία, με κύρια κατεύθυνση τη Γαλλία, τον Καύκασο και άλλες ευρωπαϊκές περιοχές. Στη Γαλλία, επίσης, η οποία έχει την πιο έντονη εισροή μη ευρωπαϊών μεταναστών, έφτασαν περίπου 300.000 Νοτιοαφρικάνοι, 86.000 Αλγερινοί, 55.000 Μαροκινοί και Τυνήσιοι.

1.7 Μεταπολεμική μετανάστευση

Η μεταπολεμική μετανάστευση στην Ευρώπη είναι τελείως διαφορετική όσον αφορά το φαινόμενο της μετανάστευσης. Η Ευρώπη γίνεται, κατά βάση, δέκτης μεταναστών, από αποστολέας που ήταν μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ανεξαρτητοποίηση των αποικιών, η αύξηση των αναγκών για προσωρινή και μαζική απασχόληση εργατικού δυναμικού, διάφορες πολεμικές συγκρούσεις και η επικράτηση ολοκληρωτικών καθεστώτων, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η επανένωση της Γερμανίας αποτελούν γεγονότα που διαμόρφωσαν τη ποικιλομορφία της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής κινητικότητας²².

²⁰ Υπολογίζεται γύρω στα 800.000 άτομα

²¹ Η συνολική μετανάστευση των Ευρωπαίων στη Νότια Αμερική υπολογίζεται περίπου στα 6 εκατομμύρια άτομα

²² Έμκε – Πουλοπούλου Ήρα, «Η Μεταναστευτική Πρόκληση», Εκδόσεις Παπαζήση, 2007

Υπερπόντια μετανάστευση

Η υπερπόντια μεταπολεμική μετανάστευση είναι σαφώς περιορισμένη. Από το 1945 και μετά, συγκεκριμένα πολιτικά και οικονομικά γεγονότα, όπως η καταστροφή των ευρωπαϊκών οικονομιών, η μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, οι περιορισμοί της κινητικότητας των ατόμων στα κομμουνιστικά ή δικτατορικά καθεστώτα ή η διεθνοποίηση της αγοράς, οδηγούν στη συγκράτηση των μεταναστευτικών εκροών από την Ευρώπη.

Οι υπερπόντιοι μετανάστες στρέφονται σταδιακά προς την Αυστραλία. Σημαντική η κινητικότητα των Γιουγκοσλάβων ανά τον κόσμο. Η κυρίαρχη εξέλιξη όμως, είναι η διόγκωση των μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη, με εντονότερη παρουσία των έγχρωμων μεταναστών²³. Όπως ήδη αναφέρθηκε το χαρακτηριστικό της μεταπολεμικής μετανάστευσης είναι ανεξαρτητοποίηση των αποικιών, που είχε ως αποτέλεσμα τον επαναπατρισμό προσώπων, αλλά και γηγενών των αποικιών.

Ενδοευρωπαϊκή μετανάστευση

Η μεταπολεμική ευρωπαϊκή μετανάστευση είχε ως κύριο χαρακτηριστικό τη μετακίνηση των πληθυσμών από την Νότια και την Ανατολική Ευρώπη προς τη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη. Οι μετανάστες αυτοί είναι κατά βάση οικονομικοί μετανάστες. Υπάρχουν τέσσερις φάσεις αυτής της περιόδου²⁴.

Ως πρώτη φάση, είναι τα έτη 1945-1960 που είναι η περίοδος της ανοικοδόμησης της Ευρώπης. Εκτός, λοιπόν, από τον επαναπατρισμό των αποίκων, σημαντικές μετακινήσεις αφορούν την επιστροφή ατόμων που είχαν μετακινηθεί εξαιτίας του πολέμου.

Η δεύτερη περίοδος, που αφορά τη περίοδο 1955-1973, χαρακτηρίζεται ως μετανάστευση από τη Νότια προς τη Κεντροδυτική Ευρώπη. Ως αιτία θεωρείται η ραγδαία εκβιομηχάνιση και αυτοματοποίηση της εργασίας. Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών ήταν αγρότες που μετακινούνται για πρώτη φορά, και προς το εξωτερικό και προς τα αστικά κέντρα.

²³ Μουσούρου Λουκία, «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

²⁴ Χλέτσος Μιχάλης, «Η Πολιτική Οικονομία της Μετανάστευσης», στο «Μετανάστες και Μετανάστευση» Εκδόσεις Πατάκη, 2001

Οι παράγοντες που βοήθησαν τέτοιου είδους μετακινήσεις είχαν να κάνουν με τις οικονομικές, κοινωνικές και δημογραφικές συνθήκες που επικρατούσαν την περίοδο εκείνη.

Οι σημαντικές ροές της περιόδου αυτής αφορούσαν μετακινήσεις ατόμων από την Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία, πρώην Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, καθώς και από την Τουρκία, προς τις αγορές εργασίας της Γερμανίας, Γαλλίας, Ελβετίας, Βελγίου, Ολλανδίας και Σουηδίας.

Στην περίοδο που ακολούθησε την πετρελαϊκή κρίση του 1973, παρατηρείται μείωση των μεταναστευτικών ροών, λόγω των ραγδαίων αρνητικών αποτελεσμάτων στην οικονομία των χωρών υποδοχής. Ενώ τα μεταναστευτικά ρεύματα εντός της Ευρώπης έδειχναν να μειώνονται, η μετανάστευση από χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Μ. Ανατολής έδειχναν να αυξάνονται.

Την ίδια περίοδο αρχίζει να εμφανίζεται ένταση το φαινόμενο του ασύλου και να γίνονται αντιληπτά τα πρώτα συμπτώματα παράνομης μετανάστευσης. Το μεταναστευτικό φαινόμενο αρχίζει να εμφανίζεται ένταση από το 1988 έως και σήμερα. Η διάλυση των σοβιετικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και η κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου, η πολιτική αναταραχή στην Ανατολική Ευρώπη, καθώς και η παγκόσμια οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1990, αλλά και οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις προκάλεσαν μεγάλα ρεύματα οικονομικών μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Η κύρια τάση των σύγχρονων μεταναστευτικών ρευμάτων στην Ευρώπη, αναδεικνύει μετακίνηση από την Ανατολική προς την Κεντρική Ευρώπη και από τις διάφορες Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες προς την Κεντρική και πάλι, Ευρώπη. Μια ουσιαστική διαφοροποίηση στις μεταναστευτικές ροές είναι η εμφάνιση νέων χωρών υποδοχής στη Νότια Ευρώπη, δεχόμενες μετανάστες κυρίως από την Αφρική και την Ασία, καθώς και την Ανατολική Ευρώπη.

Συμπερασματικά, η διαρκής μετακίνηση πληθυσμών αποτέλεσε συστατικό όρο της εξέλιξης της ευρωπαϊκής πολιτικής ιστορίας, ενώ παράλληλα η μορφή αυτή που λαμβάνει το μεταναστευτικό φαινόμενο φαίνεται ότι πήγασε από ιστορικά γεγονότα. Η αναγνώριση αυτή θα βοηθήσει για να μπορέσει να εξηγήσει τους παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων πολιτικών στη

σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορία και να γίνει αποτελεσματική και ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

1.8 Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ελλάδα

Μέχρι το πρώτο μισό του 20ου αιώνα, η Ελλάδα αποτελούσε παραδοσιακά χώρα αποστολής μεταναστών προς υπερπόντιες χώρες και, κατά τη μεταπολεμική περίοδο, προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα προέλευσης σε χώρα υποδοχής μεταναστών, εξέλιξη η οποία αντανάκλα τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας καθώς και των συνθηκών διαβίωσης και η οποία επηρεάστηκε από την κατάρρευση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Τα πρώτα μεταναστευτικά ρεύματα στα τέλη της δεκαετίας του 1980 προέρχονταν κυρίως από τα γειτονικά κράτη των Βαλκανίων και τα κράτη της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., στα οποία υπήρχε ελληνική διασπορά, κυρίως ως αποτέλεσμα εμφύλιων συρράξεων²⁵.

Η ροή μεταναστών βρήκε τη χώρα απροετοίμαστη και αμήχανη, καθώς ουδέποτε μέχρι τότε δεν είχε ασκήσει πολιτική προσέλκυσης στο έδαφός της. Αρχικά, υπήρξε υποδοχή και εν μέρει αποδοχή των μεταναστών οι οποίοι στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από τη γειτονική Αλβανία. Οι κοινές πολιτισμικές αναφορές και η απασχόληση των μεταναστών σε τομείς της εθνικής οικονομίας στους οποίους υπήρχε έλλειψη εργατικού δυναμικού, λόγω της μετακίνησης των γηγενών εργαζομένων στον τομέα των υπηρεσιών και τη δυναμικότερη είσοδο στην αγορά εργασίας των γυναικών, δημιούργησε κατάλληλες συνθήκες για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία και συνέβαλε τόσο στην αναζωογόνηση του πρωτογενούς τομέα όσο και στη συνολικότερη συνεισφορά τους στην ανάπτυξη της χώρας²⁶.

²⁵ Κασιμάτη ΚΟΥΛΑ., «Ιστορικές αναφορές των μεταναστευτικών ροών», στο «Πολιτικές Μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

²⁶ Κασιμάτη ΚΟΥΛΑ., «Ιστορικές αναφορές των μεταναστευτικών ροών», στο «Πολιτικές Μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

Οι μετανάστες απασχολούνταν κυρίως στη γεωργία και την κτηνοτροφία, στις κατασκευές, τις υπηρεσίες καθαριότητας και σίτισης και προσέφεραν οικιακές υπηρεσίες, καθώς και παροχή φροντίδας σε παιδιά, αρρώστους και άτομα τρίτης ηλικίας. Η απασχόλησή τους ήταν συμπληρωματική των γηγενών και ευνοούσε τις συνθήκες ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, λόγω των χαμηλών – σε σχέση με τον γηγενή πληθυσμό – αμοιβών τους. Η συμβατότητα αυτή αφορούσε και άλλους βαλκανικούς πληθυσμούς, πριν από την ένταξη των χωρών τους στην Ε.Ε., τους μετανάστες από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. καθώς και τους παλιννοστούντες ελληνικής καταγωγής²⁷.

Ο μικρός αριθμός μεταναστών από την Ασία (Φιλιππίνες, Σρι Λάνκα, Ινδονησία), από τη Βόρεια Αφρική και την Αίγυπτο, επίσης δεν έθετε ζητήματα, καθώς ήταν είτε γυναικεία κυρίως μετανάστευση (Ασία) που απασχολούνταν στον τομέα παροχής φροντίδας είτε ανδρική ανειδίκευτη ή χαμηλής εξειδίκευσης εργασία (Β. Αφρική).

Η παρουσία και η συνακόλουθη ανάγκη ένταξης των μεταναστών άρχισε να προβληματίζει την ελληνική πολιτεία την τελευταία δεκαετία για τρεις λόγους:

1. την αυξημένη ροή μεταναστών και μεταναστριών από χώρες της Ασίας (Πακιστάν, Μπανγκλαντές) και της Αφρικής με διαφορετικό πολιτισμικό προφίλ από εκείνο της χώρας υποδοχής και έλλειψη εξειδίκευσης στους τομείς της εθνικής οικονομίας που παρουσίαζαν έλλειμμα εργατικού δυναμικού, όπως η γεωργία, οι κατασκευές, οι οικιακές υπηρεσίες, κ.ά.
2. την ευρύτερη ευρωπαϊκή οικονομική κρίση, η οποία έχει οδηγήσει σε ύφεση την ελληνική οικονομία κατά την τελευταία δεκαετία και η οποία έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας, τη μείωση των δημοσίων δαπανών και επενδύσεων, την έλλειψη εθνικού προϋπολογισμού για δράσεις ένταξης τόσο για τον παλιό όσο και για τον νεοεισερχόμενο μεταναστευτικό πληθυσμό.

²⁷ Κασιμάτη ΚΟΥΛΑ., «Ιστορικές αναφορές των μεταναστευτικών ροών», στο «Πολιτικές Μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών», Εκδόσεις Gutenberg, 2003

3. τη συνεχιζόμενη μαζική μετακίνηση προς την Ελλάδα και την Ευρώπη, από τα τέλη του 2014 έως και σήμερα, ατόμων τα οποία αιτούνται διεθνούς προστασίας και τα οποία διαφεύγουν λόγω πολέμου ή εμφυλίων συρράξεων στη χώρα τους και συγκεκριμένα τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης μιας συνολικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την υποδοχή και την ένταξη μεταναστών και αιτούντων ή δικαιούχων διεθνούς προστασίας, στο πλαίσιο της προσαρμογής της ελληνικής πολιτείας στη νέα κοινωνικοπολιτική και οικονομική πραγματικότητα, καθίσταται απόλυτα απαραίτητη και αναγκαία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Ορισμός μεταναστευτικής πολιτικής

Η μεταναστευτική πολιτική ορίζεται ως το σύνολο των μέτρων και των υιοθετημένων πολιτικών και κοινωνικών πρακτικών, το οποίο αφενός ρυθμίζει και ελέγχει την είσοδο τη διαμονή και την απασχόληση των μεταναστών, των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των αιτούντων αυτής και, αφετέρου, αντιμετωπίζει και απευθύνεται στους ήδη εγκατεστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς στο έδαφος της χώρας υποδοχής .

Ο παραπάνω ορισμός είναι ευρύς και πολυδιάστατος και, ως εκ τούτου, καταδεικνύει τη μεγάλη σημασία που έχει η άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής τόσο για την εξωτερική επιβεβαίωση της εθνικής κυριαρχίας ενός κράτους όσο και για την εσωτερική συνοχή μιας κοινωνίας.

Αναλυτικότερα, ο πρώτος άξονας της μεταναστευτικής πολιτικής αναφέρεται στις πολιτικές και το θεσμικό πλαίσιο που διατρέχει τις διαδικασίες υποδοχής και νόμιμης αδειοδότησης της διαμονής μεταναστών, αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας στη χώρα υποδοχής. Ταυτόχρονα, καθορίζει την πολιτική των επιστροφών που ασκείται από τη χώρα υποδοχής.

Αντίστοιχα, ο δεύτερος άξονας αφορά στην κοινωνική πολιτική και συγκεκριμένα τις επιμέρους εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές υποδοχής και ένταξης μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαιδευτικής, στεγαστικής και εργασιακής πολιτικής. Οι πολιτικές που ακολουθούνται το πλαίσιο αυτού του άξονα, έχουν χαρακτήρα καταρχήν θετικό και στοχεύουν στην καλλιέργεια των θεσμικών, τυπικών και κοινωνικών προϋποθέσεων για τη σύγκλιση των μεταναστευτικών πληθυσμών με τους πολίτες της χώρας υποδοχής.

Οι άξονες όμως αυτοί δεν είναι δεδομένοι συμβάλλοντας έτσι στη δυναμικότητα και την ποικιλομορφία του φαινομένου. Με άλλα λόγια, η μεταναστευτική πολιτική διαφέρει από χώρα σε χώρα, από ήπειρο σε ήπειρο και από περίοδο σε περίοδο ανάλογα με τις παγκόσμιες και επιμέρους πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και ανάλογα με τις διακρατικές συμφωνίες που κατά καιρούς συνάπτονται ανάμεσα σε δύο ή και περισσότερες χώρες.

2.2 Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Είναι αναμφισβήτητο ότι η Ευρώπη ήταν και παραμένει πόλος έλξης εκατομμυρίων νόμιμων ή παράνομων μεταναστών. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις μεταναστευτικές ροές προσπαθούν να αναπτύξουν μια κοινή πολιτική για τη μετανάστευση. Η ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η μετανάστευση έχει πάντα θετικές και αρνητικές επιδράσεις τόσο σε υπερεθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών-μελών στην ΕΕ. Ειδικά σήμερα που οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν βυθιστεί στην οικονομική ύφεση, έρχεται στην επιφάνεια η συζήτηση για την αναγκαιότητα των μεταναστών και την ενσωμάτωσή τους στις ευρωπαϊκές χώρες. Πολλοί ευρωπαίοι πολίτες θεωρούν ότι οι μετανάστες και κυρίως οι μη νόμιμοι είναι μία από τις πολλές αιτίες των δεινών τους.

Σε γενικές γραμμές θα δούμε τη προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να χαράξει μια κοινή μεταναστευτική πολιτική και να αντιμετωπίσει τις κοινές

προκλήσεις. Η μεταναστευτική πολιτική εστιάζει στη ρύθμιση των ροών της μετανάστευσης, τον έλεγχο των αλλοδαπών και την ενσωμάτωση των εγκαταστημένων μεταναστών.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπίστωσαν ότι τα θέματα της μετανάστευσης δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν σε εθνικό επίπεδο. Τα ζητήματα αυτά θα έπρεπε να τεθούν σε υπερεθνικό επίπεδο. Έτσι τα κράτη μέλη της ΕΕ προχώρησαν σε στενότερη συνεργασία.

2.3 Ιστορικό της μεταναστευτικής πολιτικής και της πολιτικής ασύλου της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια οικονομική και πολιτική ένωση. Ιδρύθηκε στις 25 Μαρτίου του 1957. Με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντικείμενο του ενδιαφέροντος των κρατών μελών υπήρξε η οικονομική ενοποίηση, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης των πολιτών της Κοινότητας, χωρίς να συμπεριλαμβάνει τη μετανάστευση των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι σημαντικότερες συνθήκες της περιόδου αυτής ήταν η Σύμβαση του Δουβλίνου, η Συνθήκη του Σένγκεν και οι δύο πράξεις του δημοσίου διεθνούς δικαίου.

Συνθήκη Σένγκεν

Η Συνθήκη Σένγκεν υπογράφηκε στις 14 Ιουνίου του 1985, στην κωμόπολη Σένγκεν του Λουξεμβούργου ανάμεσα σε πέντε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία). Η συμφωνία αυτή είχε ως στόχο την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας για όλα τα πρόσωπα, υπηκόους των κρατών που υπέγραψαν τη Συμφωνία, καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία²⁸. Η συμφωνία του Σένγκεν τέθηκε σε ισχύ στις 26 Μαρτίου του 1995. Οι χώρες της ΕΕ, εκτός από την Μεγάλη Βρετανία και την Ιρλανδία, επιτρέπουν στους πολίτες και τους νόμιμους κάτοικους των χωρών

που έχουν υπογράψει τη συμφωνία Σένγκεν να διέρχονται από το έδαφος τους χωρίς την επίδειξη του διαβατηρίου τους²⁹.

Η άρση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα σημαίνει:

- οι πολίτες δεν υποβάλλονται σε συνοριακό έλεγχο. Οι υποδομές ελέγχου, όπως οι θάλαμοι των συνοριοφυλάκων, έχουν καταργηθεί.
- Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να αφαιρέσουν όλα τα εμπόδια στην απρόσκοπτη ροή της οδικής κυκλοφορίας.
- Θα επιτρέπεται ο αστυνομικός έλεγχος μόνο αν η αστυνομία διαθέτει πληροφορίες για πιθανές απειλές στη δημόσια ασφάλεια ή για διασυνοριακό έγκλημα.
- Θα επιτρέπεται ο έλεγχος στα λιμάνια και τα αεροδρόμια, μόνο όσον αφορά την επαλήθευση ότι ένα πρόσωπο είναι ο νόμιμος κάτοχος του εισιτηρίου.

Συνθήκη Μάαστριχ

Η συνθήκη του Μάαστριχ, η οποία είναι γνωστή ως η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελείται από σημαντικά πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά θέματα και θεωρείται η σημαντικότερη στην Ευρώπη. Η Συνθήκη Μάαστριχ υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 και αποτελεί την τρίτη θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα ζητήματα θεωρήσεων ασύλου και μετανάστευσης ανακηρύσσονται σε «θέματα κοινού ενδιαφέροντος»³⁰. Η πολιτική ασύλου και μετανάστευσης ανοίκει στο επίκεντρο του τρίτου πυλώνα. Επίσης, εντάχθηκε στη διακρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων όπου είναι απαραίτητες οι ομόφωνες λήψεις αποφάσεων³¹. Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να συνεργαστούν σε θέματα που αφορούν τις προϋπόθεσες εισόδου και παραμονής και στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης.

²⁸ Έμκε – Πουλοπούλου Ήρα, «Η Μεταναστευτική Πρόκληση», Εκδόσεις Παπαζήση, 2007

²⁹ http://publications.europa.eu/resource/cellar/710d1fa2-ed57-42b1-8add-55e439ebc4b4.0004.03/DOC_2

³⁰ Βαρβιτσιώτης Ι., «Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρώπης», Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο

³¹ Σαρρής Νίκος, «Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο», ΕΚΚΕ, 2008

Οι διατάξεις της συνθήκης Μάαστριχ αποτέλεσαν την αφετηρία της πορείας κοινοτικοποίησης της μεταναστευτικής πολιτικής που ως τότε βασιζόταν στην αρχή της αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

Η Συνθήκη Amsterdam

Τον Μάρτιο του 1996 ξεκίνησε στο Τορίνο Διακυβερνητική Διάσκεψη η οποία είχε ως στόχο την αναθεώρηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 και 17 Ιουνίου του 1997 και υπεγράφη στις 2 Οκτωβρίου του 1997 από τους Υπουργούς Εξωτερικών των 15 κρατών μελών. Τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 1999 μετά την κύρωση της από όλα τα κράτη μέλη.

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ θεμελιώθηκε κοινοτική συντρέχουσα αρμοδιότητα στα θέματα ασύλου και μετανάστευσης. Οι κανόνες που αφορούν τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών, τις θεωρήσεις, το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις και τη διοικητική συνεργασία των κρατών μελών σε αυτούς τους τομείς, αποτελούν πλέον αντικείμενο ξεχωριστού τίτλου της ΣΕΚ³². Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο θα θεσπίσει μέτρα για θέματα σχετικά με το άσυλο και τη μετανάστευση. Μετά την πάροδο των πέντε ετών εναπόκειται στην Επιτροπή να λαμβάνει την πρωτοβουλία για τη θέσπιση μέτρων. Ωστόσο, τα μέτρα που αφορούν τη μετανάστευση εξαιρούνται από την προθεσμία αυτή. Μόνο η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις παραμένει στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα, στον οποίο η Συνθήκη του Άμστερνταμ προσθέτει την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Σε ότι αφορά την κοινοτική πολιτική στο θέμα της διαδικασίας χορήγησης βίζας, η συνθήκη αυτή αποτελεί σημαντική πρόοδο σε σχέση με αυτή του Σένγκεν. Τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν ή να εισάγουν στην πολιτική τους για τη μετανάστευση εθνικές διατάξεις που συμβιβάζονται με τη συνθήκη του Άμστερνταμ και τις διεθνείς συμφωνίες.

³² Βαρβιτσιώτης Ι., «Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρώπης», Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο

Μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, τα θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, μετανάστευσης, ασύλου και διέλευσης εξωτερικών συνόρων εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του ΔΕΚ ως προς επίλυση διαφορών αλλά και ως προς την ερμηνεία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Tampere

Η Έκτακτη Διάσκεψη Κορυφής για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που έλαβε χώρα στο Τάμπερε της Φινλανδίας οδήγησε σε μια σειρά συμπερασμάτων για τη μετανάστευση, τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή να σχεδιάσει μια σειρά από οδηγίες. Θεσπίζεται ένα πενταετές πρόγραμμα σχετικά με τη μετανάστευση, τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, το οποίο λήγει το 2004. Έτσι, θεμελιώνονται οι προτάσεις για ένα κοινό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τους υπηκόους τρίτων χωρών που έχει ορίσει η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Η πολιτική ένταξης πρέπει να στοχεύει στην παροχή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ισοδύναμων με εκείνων των πολιτών της ΕΕ, καθώς επίσης να καταπολεμά τις διακρίσεις στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή και να λαμβάνει μέτρα κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού³³. Ο όρος ισοδύναμα δικαιώματα δεν σημαίνει όμως δικαίωμα ίσης μεταχείρισης με τους πολίτες της ΕΕ.

Στα πλαίσια μια κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης περιλαμβάνονται οι εξής τομείς δράσεις: α) συνεργασίες με τις χώρες καταγωγής β) κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου γ) ισότιμη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών και δ) διαχείριση των μεταναστευτικών ροών³⁴. Αν και δίνεται έμφαση στην ανάγκη εξασφάλισης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αντίστοιχων με αυτών των Ευρωπαϊκών πολιτών, και μέτρων κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, το κείμενο παραμένει ασαφές. Διατυπώνεται με τέτοιο τρόπο που μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση των πολιτικών των κρατών-μελών, αλλά και στην ενδυνάμωση της Ευρώπης Φρούριο³⁵.

³³ Σαρρής Νίκος, «Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο», ΕΚΚΕ, 2008

³⁴ <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopieia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiousunes-eleutherias-kai-asphaleia.htm>

³⁵ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (15-16 Οκτωβρίου 1999), Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Χάγης

Το πρόγραμμα της Χάγης ήταν αυτό που διαδέχθηκε το πρόγραμμα του Τάμπερε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι την 1^η Μαΐου 2004, το πρόγραμμα του Τάμπερε συμπλήρωσε 5 έτη, επεξεργάστηκε νέες οδηγίες για την ενίσχυση της συνεργασίας και έθεσε νέες κατευθυντήριες γραμμές. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε για την ενίσχυση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην Ε. Ε. στο πλαίσιο του οποίου, αφενός, τονίζεται η πρόοδος που είχε συντελεσθεί για την ικανοποίηση των στόχων του Τάμπερε, και αφετέρου χαράσσεται στρατηγική ως προς τον τομέα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων για τα επόμενα πέντε έτη³⁶. Έτσι τέθηκε σε ισχύ ο προγραμματισμός μέχρι το 2010 να σταματήσουν όλες οι μορφές παράνομης μετανάστευσης, σε τομείς πολιτικής όπως η ασφάλεια των συνόρων, η συνεργασία με τις τρίτες χώρες, η παράνομη εργασία και η πολιτική των επιστροφών στις χώρες καταγωγής³⁷. Η πολιτική επιστροφών θεωρείται έως και σήμερα η πιο σημαντική πολιτική της μετανάστευσης. Γίνονται τεράστιες προσπάθειες ώστε να υπάρξει σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ασφάλειας των παράνομων υπηκόων τρίτων χωρών.

Συμβούλιο Λάακεν

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επαναβεβαίωσε στο Λάακεν την προσήλωση του στις πολιτικές κατευθύνσεις και τους στόχους του Τάμπερε και σημείωσε ότι παρόλο που σημειώθηκε κάποια πρόοδος πρέπει να δοθούν νέες ωθήσεις και προσανατολισμοί. Τα μέτρα που αποτελούν προϋπόθεση για μια πραγματική κοινή πολιτική για το άσυλο και τη μετανάστευση είναι σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου η ενσωμάτωση της πολιτικής των μεταναστευτικών ροών στην εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανάπτυξη ευρωπαϊκού συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών για το άσυλο, τη μετανάστευση και τις χώρες καταγωγής, η θέσπιση κοινών κανόνων στον τομέα της διαδικασίας περί ασύλου, υποδοχής και οικογενειακής επανένωσης και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων και του ρατσισμού.

³⁶ <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopeia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiousunes-eleutherias-kai-asphaleia.html?page=1>

³⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3AI16002>

Τέλος, ζητήθηκε από το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καθορίσουν τους μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων και να μελετήσουν τις συνθήκες υπό τις οποίες θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός, στα πλαίσια της καλύτερης διαχείρισης του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης.

Συμβούλιο Βρυξελλών

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες τόνισε ότι πρέπει να συνεχιστεί η εφαρμογή των προγραμμάτων του Τάμπερε και της Χάγης και ότι με βάση αυτά σημειώθηκε πρόοδος στην ανάπτυξη της Ένωσης ως χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Αποφασίστηκε, όλες οι χώρες που εμπλέκονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης (προέλευση, διέλευση και προορισμός) να συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό να αντιμετωπιστεί όσο το δυνατόν καλύτερα το φαινόμενο. Στα πλαίσια αυτά αναφορά έγινε ιδίως στις δράσεις προτεραιότητας με επίκεντρο την Αφρική και τη Μεσόγειο.

Επιπλέον, τόνισε την ανάγκη να ενισχυθεί ο ρόλος της FRONTEX³⁸ στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και να τεθεί σε άμεση εφαρμογή το νέο Σύστημα για τις θεωρήσεις και την ανταλλαγή δεδομένων των κρατών-μελών για θεωρήσεις βραχείας διάρκειας. Επισήμανε, επίσης, την ανάγκη να επεκταθεί και χώρος του Σένγκεν προς το σκοπό της βελτίωσης της καθημερινής ζωής των πολιτών και να ολοκληρωθεί το σχέδιο SIS II (Το Σύστημα Πληροφοριών Schengen) έως τα τέλη του 2008. Τέλος, επιβεβαίωσε τη δέσμευση του να υλοποιήσει ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα χορήγησης ασύλου έως τα τέλη του 2010.

³⁸ FRONTEX ή Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής βοηθά τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους. Επίσης, συμβάλλει στην εναρμόνιση των συνοριακών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο οργανισμός αυτός διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των τελωνειακών αρχών όλων των χωρών της ΕΕ, παρέχοντας τεχνική βοήθεια και εμπειρογνωσία

Κανονισμός Δουβλίνο

Το σύστημα Δουβλίνο ορίζονταν τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους για την εξέταση της αίτησης ασύλου και θέτει την αρχή ότι ένα μόνο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. Τέθηκε σε εφαρμογή για πρώτη φορά το 1999 με τη Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό Δουβλίνο II στις 3 Φεβρουαρίου του 2003.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο II ή Κανονισμός 343/2002 καθορίζει την χώρα η οποία θα είναι υπεύθυνη για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η πρώτη χώρα εισόδου ενός αλλοδαπού σε έδαφος της Ε.Ε. είναι αυτή που έχει την υποχρέωση να εξετάσει το εάν ο αλλοδαπός δικαιούται άσυλο. Ορίζονται αντικειμενικά και ιεραρχημένα κριτήρια, προκειμένου να προσφέρουν τη δυνατότητα προσδιορισμού, για κάθε αιτούντα άσυλο, του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο³⁹.

Ωστόσο, η εφαρμογή του Κανονισμού είχε σοβαρές επιπτώσεις που έγιναν αισθητές κυρίως στις χώρες του Νότου, οι οποίες ως πρώτες χώρες υποδοχής των αιτούντων άσυλο αντιμετώπισαν δυσανάλογες πιέσεις στις οποίες δεν κατάφεραν να ανταποκριθούν με επιτυχία. Έτσι, ο Κανονισμός Δουβλίνο II τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό Δουβλίνο III, που ισχύει από την 01/01/2013⁴⁰.

Η Σύμβαση του Δουβλίνου αλλά και οι μεταγενέστεροι Κανονισμοί Δουβλίνο II και Δουβλίνο III, είχαν ως στόχο να αντιμετωπίσουν διάφορα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί, πριν την ισχύ των κειμένων αυτών.

Οδηγίες για νόμιμη μετανάστευση

- Η οδηγία 2009/50/EK, που αφορά τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την υψηλή ειδίκευση, δημιουργεί τη «μπλε κάρτα της Ε.Ε.», για την έκδοση ειδικής άδειας παραμονής και εργασίας.

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0010>

- Η οδηγία 2011/98/ΕΕ, καθορίζει μια απλή, κοινή διαδικασία για υπηκόους τρίτων χωρών, που υποβάλλουν αίτηση για άδεια διαμονής και εργασίας.
- Η οδηγία 2014/36/ΕΕ, αφορά τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία.
- Η οδηγία 2014/114/ΕΚ, αφορά τις προϋποθέσεις εισόδου σε υπηκόους που θέλουν να εισέλθουν στην Ε.Ε. με σκοπό τις σπουδές ή την έρευνα.
- Η οδηγία 2003/109/ΕΚ, αφορά το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών, που είναι επί μακρόν διαμένοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁰.

Οδηγίες για παράτυπη μετανάστευση

- Η οδηγία 2008/115/ΕΚ, ορίζει τα κοινά πρότυπα της Ε.Ε., καθώς και τις διαδικασίες της επιστροφής των παράνομων υπηκόων τρίτων χωρών. Οι κύριοι τομείς που πρέπει να αναλάβουν δράση είναι η ορθή εφαρμογή της επιστροφής, ο σεβασμός στα θεμελιώδη δικαιώματα, η καλύτερη συνεργασία μεταξύ κρατών-μελών και τέλος, η ενίσχυση του ρόλου της FRONTEX.
- Η οδηγία 2009/52/ΕΚ, αποσαφηνίζει τις κυρώσεις και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται στα κράτη-μέλη για τους εργοδότες που παραβιάζουν την απαγόρευση της εργασίας των παράτυπα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών⁴¹.

2.4 Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας

Στην Ελλάδα όπως και σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο τομέας της μετανάστευσης είναι προβληματικός, κυρίως όσον αφορά τα δικαιώματα των μεταναστών.

⁴⁰ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/immigration-policy>

⁴¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/immigration-policy>

Η μετανάστευση στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1990, με μεγάλα κύματα μεταναστών από τα Βαλκάνια και από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Μετά το 2000 και κυρίως λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, οι νότιες και ανατολικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισαν να δέχονται μετανάστες τρίτων χωρών. Η έλλειψη μεταναστευτικής πολιτικής στις χώρες υποδοχής ήταν ένα από τα κύρια αίτια του νέου μεταναστευτικού κύματος. Οι χώρες προέλευσης των μεταναστών είναι οι χώρες της Αφρικής, της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής, όπου στις περιοχές αυτές επικρατεί η φτώχεια και οι ένοπλες συρράξεις. Όσον αφορά τη μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και τον τρόπο διαχείρισης αυτών των μεταναστευτικών ροών, παρουσιάστηκαν σοβαρά προβλήματα, κυρίως αυτά που αφορούν την παράνομη μετανάστευση.

Το ελληνικό κράτος, μετά τις μαζικές εισροές των μεταναστών στο εσωτερικό της χώρας έπρεπε να επαναπροσδιορίσει το νομοθετικό πλαίσιο.

Οι νόμοι αυτοί παρουσιάζονται παρακάτω:

- Με τον Νόμο 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις», αλλάζει συνολικά το πλαίσιο της μετανάστευσης και ασύλου. Η Ελληνική Αστυνομία θα είναι αρμόδια υπηρεσία για την χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής.
- Σύμφωνα με τις διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 358/1997 και του προεδρικού διατάγματος 359/1997, οι μετανάστες τρίτων χωρών που δεν διαθέτουν χαρτιά, αποκτούν νόμιμο τίτλο παραμονής και εργασίας στη χώρα, δηλαδή τη πράσινη κάρτα. Τα διατάγματα αυτά νομοθετήθηκαν με σκοπό την αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού ατόμων χωρίς χαρτιά. Υποχρεωτική ήταν η εγγραφή στα μητρώα του ΟΑΕΔ για την απόκτηση της λευκής κάρτας. Ο ΟΑΕΔ, επίσης ορίστηκε ως η αρμόδια υπηρεσία για την ανανέωση της πράσινης κάρτας.
- Ο Νόμος 2910/2001, αφορά τη διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής. Η διεύθυνση απασχόλησης της κάθε νομαρχίας είναι υπεύθυνη για την έκδοση άδειας εργασίας. Ακόμα, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, μετανάστες των οποίων οι άδεια διαμονής είχε λήξει ή δεν είχαν νόμιμο τίτλο παραμονής, δόθηκε η ευκαιρία για ανανέωση ή νομιμοποίηση.

- Ο Νόμος 3386/2005 θέτει την αρμόδια Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας ως την πλέον αρμόδια για την χορήγηση άδειας διαμονής. Ο παραπάνω νόμος παρέχει το δικαίωμα νομιμοποίησης α) σε μετανάστες που ενώ δεν έμεναν νόμιμα στην Ελλάδα αλλά πληρούσαν κάποιες προϋποθέσεις, όπως κάτοχοι ΑΦΜ ή είχαν ασφαλιστεί στο παρελθόν και β) σε μετανάστες που διέμεναν στο παρελθόν νόμιμα στη χώρα αλλά για κάποιους λόγους δεν μπόρεσαν να ανανεώσουν την άδεια διαμονής τους, δίνεται το δικαίωμα να την αποκτήσουν ξανά.

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών που διαμένουν πολλά έτη στη χώρα, αποτελεί πρόκληση τη μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας. Τα βασικά ζητήματα που προκύπτουν στο πλαίσιο αυτό είναι κυρίως η εξασφάλιση της νόμιμης διαμονής της στην χώρα και της απόδοσης δικαιωμάτων στους μετανάστες που διαμένουν αρκετά χρόνια στη χώρα και έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς. Τα ζητήματα αυτά αναφέρονται παρακάτω:

- Η εξασφάλιση της άδειας διαμονής, η οποία αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα για την ένταξη και την απόκτηση δικαιωμάτων. Υπάρχουν οι περιπτώσεις που οι ενδιαφερόμενοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις. Μόνο με την απόκτηση τίτλου διαμονής μακράς διάρκειας εξασφαλίζεται η νομιμότητα, άρα και η πρόσβαση σε ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Όμως, από το 2005 που θεσμοθετήθηκε η άδεια διαμονής μακράς διάρκειας και έπειτα, είναι μικρός ο αριθμός αδειών που έχουν εκδοθεί. Η έλλειψη βασικών προϋποθέσεων για την χορήγηση της όπως η γνώση της ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού της χώρας είναι η αίτια για τον μικρό αριθμό αδειών.
- Το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης είναι μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης και την απόκτηση των δικαιωμάτων. Όμως, η αρκετά περίπλοκη διαδικασία και η τελική αξιολόγηση συχνά οδηγεί σε καθυστερήσεις ή και σε απόρριψη αιτημάτων.

Το δικαίωμα της εργασίας είναι ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης. Όμως, η άσκηση του δικαιώματος αυτό παρουσιάζει

δυσκολίες καθώς για να μετατραπεί μια άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία, σε άδεια για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, γίνεται έλεγχος για τον σκοπό μετατροπής, άρα η απόφαση εξαρτάται από την θέληση της αρμόδιας επιτροπής της Περιφέρειας⁴².

2.5 Εννοιολογικό πλαίσιο ένταξης

Ο όρος «ένταξη» περιγράφει μια διαδικασία ατομική ή ομαδική που έγκειται στην προσπάθεια προσαρμογής σε μια νέα χώρα και πραγματικότητα των μεταναστών, των αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Η ένταξη των μεταναστών, των αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας αποτελεί ειδικό τομέα και αναπόσπαστο τμήμα της μεταναστευτικής πολιτικής αλλά και της ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής ενός κράτους για το σύνολο του πληθυσμού του. Εξαρτάται άμεσα από την πολιτική διαχείρισης της μετανάστευσης και απαιτεί στοχευμένες και θετικού χαρακτήρα δράσεις προκειμένου ο συγκεκριμένος πληθυσμός να επανακοινωνικοποιηθεί στη χώρα φιλοξενίας ή και εγκατάστασής του.

Η διαδικασία ένταξης αφορά μια σύνθετη διαδικασία «εκπαίδευσης», η οποία σε, πρώτο επίπεδο, περιλαμβάνει τα βασικά αγαθά (υποδοχή, στέγαση, πρόσβαση στην υγεία, την εκπαίδευση, τις κοινωνικές υπηρεσίες και την ασφάλιση, επαγγελματικός επαναπροσανατολισμός, κατάρτιση και προσαρμογή σε νέες επαγγελματικές συνθήκες και απαιτήσεις). Σε δεύτερο επίπεδο, η ένταξη αφορά την σταδιακή εξοικείωση με στάσεις, συμπεριφορές και ανταλλαγές με τους πολίτες της χώρας υποδοχής και, επομένως, φτάνει μέχρι τα πιο προχωρημένα στάδια της κοινωνικής ενσωμάτωσης, όπως είναι ο επαναπροσδιορισμός της πολιτισμικής ταυτότητας, η αλλαγή του τρόπου ζωής, του καταναλωτικού μοντέλου και της δόμησης των οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων,

⁴² Βουτσίνου Μαρία, ««Προστασία δικαιωμάτων μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας: ζητήματα αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας», στο Δέσποινα Συρρή «Συμβιώνοντας με τη Μετανάστευση», Εκδόσεις Ιανός

η συμμετοχή στα Κοινά και στην πολιτική ζωή μιας χώρας άλλης από εκείνην της καταγωγής. Ως εκ τούτου, η ένταξη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής πολιτικής που ασκούν τα κράτη. Για το λόγο αυτό, προσεγγίζεται και αξιολογείται σε συλλογικό επίπεδο, ενώ στοχεύει στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής της εκάστοτε χώρας υποδοχής⁴³.

2.6 Δύο μοντέλα ένταξης

Η συνειδητοποίηση της δυναμικής και της πολυπλοκότητας του μεταναστευτικού φαινομένου, οδήγησε στην υιοθέτηση διαφοροποιημένων μοντέλων και πολιτικών ένταξης χρονικά, αλλά και γεωγραφικά και πολιτισμικά⁴⁴. Συγκεκριμένα, τα κυρίαρχα μοντέλα ένταξης είναι τα ακόλουθα:

1. το συντηρητικό/φιλελεύθερο μοντέλο, το οποίο δέχεται την πολιτισμική διαφορετικότητα υπό την προϋπόθεση ότι τα άτομα συμπεριφέρονται ως καταναλωτές στην οικονομία της αγοράς και ως πολίτες της χώρας.
2. το κοινωνικό μοντέλο, το οποίο εμμένει στην αναγνώριση της πολιτισμικής διαφορετικότητας, η οποία πρέπει να διεκδικείται από τις κοινότητες των μεταναστών και να αναγνωρίζεται συλλογικά, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Στον αντίποδα των παραπάνω μοντέλων, και προκειμένου να αρθεί το αδιέξοδο που τόσο το μοντέλο της αφομοίωσης όσο και εκείνο της πολυπολιτισμικότητας είχαν δημιουργήσει σε ορισμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες, η Ευρώπη υιοθέτησε στο τέλος της δεκαετίας του 1990 το μοντέλο της κοινωνικής ένταξης ως έννοια και πολιτική που διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁴³ Βουτυρά Ευτυχία, «Μετανάστες και πρόσφυγες», στο Δέσποινα Συρρή «Συμβιώνοντας με τη Μετανάστευση», Εκδόσεις Ιανός

⁴⁴ Βουτυρά Ευτυχία, «Μετανάστες και πρόσφυγες», στο Δέσποινα Συρρή «Συμβιώνοντας με τη Μετανάστευση», Εκδόσεις Ιανός

Ως κοινωνική ένταξη ορίζεται η διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας προσαρμογής των μεταναστών, των αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας καθώς και της κοινωνίας υποδοχής με στόχο τη δημιουργία κοινωνιών με ισχυρή συνοχή και την επίτευξη της συνύπαρξης με όρους ειρήνης και αλληλοκατανόησης.

Για το σκοπό αυτό, υιοθετήθηκε η διαπολιτισμική προσέγγιση με τελικό στόχο την πολιτισμική, κοινωνική, οικονομική και πολιτική καινοτομία και τον πλουραλιστικό μετασχηματισμό της δημόσιας σφαίρας μέσω της γόνιμης ανταλλαγής και σύνθεσης μεταξύ πλειονότητας και μειονοτήτων, κυρίαρχης κουλτούρας και διαφόρων ειδών υποκουλτούρας, κοινωνικών τάξεων, θρησκευτικών αντιλήψεων, κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο διαπολιτισμικός διάλογος υιοθετήθηκε από το συγκεκριμένο μοντέλο ως μέσο διαχείρισης της διαφορετικότητας, αφενός, χωρίς να διακυβεύεται η πλήρης ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής και, αφετέρου, για να επιτυγχάνεται η συνοχή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες⁴⁵.

2.7 Το ελληνικό μοντέλο ένταξης

Στην παρούσα Εθνική Στρατηγική προτείνεται και προωθείται ένα νέο μοντέλο ένταξης το οποίο βασίζεται στο κοινωνικό μοντέλο ένταξης και είναι προσαρμοσμένο στη δυναμική, τις ιδιαιτερότητες και τις ιδιομορφίες της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας. Τελικός στόχος του είναι η «κατάκτηση» της διαπολιτισμικότητας. Πιο συγκεκριμένα:

1. στοχεύει στη δημιουργία και τη διατήρηση μιας ανοιχτής κοινωνίας η οποία σέβεται την ετερότητα
2. διασφαλίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων που διαμένουν σε αυτή με όρους σεβασμού, τηρώντας τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς που ισχύουν και για τους γηγενείς πολίτες της χώρας υποδοχής

⁴⁵ Βουτυρά Ευτυχία, «Μετανάστες και πρόσφυγες», στο Δέσποινα Συρρή «Συμβιώνοντας με τη Μετανάστευση», Εκδόσεις Ιανός

3. επιτρέπει και καλλιεργεί την αλληλεπίδραση, τη συνεργασία, τον διάλογο και την εποικοδομητική κριτική μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων (εθνικών, πολιτισμικών, κ.τ.λ.) με όρους δημοκρατίας και ισότητας
4. ενισχύει την αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή καθώς και την κοινωνική συνοχή
5. προωθεί την ανάπτυξη της χώρας υποδοχής, σε όλα τα επίπεδα, με τη συμμετοχή όλων των κατοίκων της, οι οποίοι αντιλαμβάνονται ότι το δημόσιο συμφέρον και το μέλλον της κοινωνίας υποδοχής τούς αφορά τόσο ατομικά όσο και συλλογικά

Για την επιτυχή εφαρμογή του παραπάνω μοντέλου, πρωταρχικό ρόλο παίζει η ευαισθητοποίηση, η κινητοποίηση και η συμμετοχή της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας και κοινότητας στη διαδικασία της ένταξης. Στο πλαίσιο αυτό, η Αυτοδιοίκηση αποτελεί τον κύριο εκτελεστικό μηχανισμό των πρωτοβουλιών ένταξης. Παράλληλα, αποτελεί βασικό συνδιαμορφωτή κατά την εκπόνηση των ενταξιακών πολιτικών, οι οποίες εσπεύονται και συντονίζονται από την κεντρική διοίκηση, προωθώντας έτσι μια στενή, ανοιχτή και εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των δημόσιων διοικητικών δομών του κράτους.

Τέλος, εξίσου απαραίτητη και σημαντική είναι η ενεργός συμμετοχή και η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών (μεταναστευτικών συλλόγων και ενώσεων, Μ.Κ.Ο.) και των διεθνών οργανισμών στην υλοποίηση των δράσεων που σχεδιάζονται για την υποδοχή και την ένταξη.

Η ένταξη ως διαδικασία δύο επιπέδων

Οι πρόσφατες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το σχεδιασμό της συνολικής ενταξιακής πολιτικής του κράτους καθώς και των μέτρων και των δράσεων που καλείται η Πολιτεία να λάβει προκειμένου να την υλοποιήσει.

Με βάση τα παραπάνω, η παρούσα Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη αντιμετωπίζει την ενταξιακή πολιτική ως μια διαδικασία πολυδιάστατη και

διαφορετικών ταχυτήτων, η οποία διαμορφώνεται γύρω από δύο επίπεδα και τρεις ομάδες-στόχο:

1. **Υποδοχή:** η οποία αφορά στους αιτούντες διεθνούς προστασίας και στους οποίους η Πολιτεία καλείται να παρέχει προστασία καθώς και βασικές υλικές συνθήκες υποδοχής (όπως στέγαση, οικονομικό βοήθημα, πρόσβαση στην υγεία, κ.τ.λ.), αμέσως μετά την καταγραφή τους στα σημεία εισόδου. Οι δράσεις και τα μέτρα που λαμβάνονται σε αυτό το πλαίσιο θέτουν τα θεμέλια για την μετέπειτα επιτυχημένη ενσωμάτωση του εν λόγω πληθυσμού στην κοινωνία υποδοχής και λειτουργεί και ως ένα είδος πρώιμης ένταξης.
2. **Ένταξη:** η οποία αφορά στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας και στους μετανάστες στους οποίους η Πολιτεία καλείται να εξασφαλίσει όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την επιτυχή ενσωμάτωση τους στην κοινωνία υποδοχής (όπως, στέγαση, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στην υγεία, στην εκπαίδευση, δυνατότητα συμμετοχής στα κοινά, έγκυρη ενημέρωση). Οι δράσεις και τα μέτρα που στοχεύουν στην ένταξη του εν λόγω πληθυσμού είναι διαφορετικές και σχετίζονται με τις ανάγκες κάθε ομάδας.

Στην περίπτωση του νεοεισερχόμενου πληθυσμού που έχει λάβει καθεστώς διεθνούς προστασίας, η ένταξη στοχεύει στην ομαλή μετάβασή από το καθεστώς προστασίας του αιτούντος στην είσοδο στην κοινωνία υποδοχής, μέσω προγραμμάτων που συνδυάζουν την προσωρινή στέγασή τους με την παράλληλη παροχή οικονομικού βοηθήματος, μαθημάτων της ελληνικής γλώσσας, τη δυνατότητα εισόδου στην αγορά εργασίας, κ.ά.

Αντίστοιχα, στην περίπτωση του μεταναστευτικού πληθυσμού, η ένταξη στοχεύει στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη αδειοδότηση τους, στην επαναφορά τους σε καθεστώς νομιμότητας, στην εξασφάλιση της χωρίς διακρίσεις πρόσβασής τους στην υγεία, την ασφάλιση, την εργασία και την εκπαίδευση, στη βελτίωση των παρεχόμενων προς αυτούς υπηρεσιών καθώς και στη διασφάλιση της συμμετοχής τους στα κοινά.

Τελικά, η ένταξη των προσφύγων και μεταναστών, αλλά και των αιτούντων διεθνούς προστασία, αποτελεί ένα ιδιαίτερο και αναπόσπαστο κομμάτι της

μεταναστευτικής πολιτικής αλλά και ευρύτερα της κοινωνικής πολιτικής ενός κράτους. Απαιτεί δράσεις στοχευμένες και είναι αλληλένδετη με την πολιτική διαχείριση της μετανάστευσης στην χώρα υποδοχής.

2.9 Εμπόδια και ευκαιρίες ένταξης

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, η ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων αφορά τέσσερις βασικούς τομείς. Τον οικονομικό, τον κοινωνικό, τον πολιτισμικό και τον πολιτικό. Βασική προϋπόθεση για την ένταξη η εκμάθηση της γλώσσας μέσω της παροχής δωρεάν μαθημάτων. Η γλώσσα θεωρείται κλειδί για την πρόληψη της απομόνωσης, αν και αυτό δεν εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες. Τα μαθήματα γλώσσας που συνοδεύονται και από επαγγελματικό προσανατολισμό και πρακτική εργασία, βοηθούν και στο μεταβατικό στάδιο προς την απασχόληση. Η είσοδος στην αγορά εργασίας είναι το βασικό στάδιο στη διαδικασία ένταξης, καθώς ωφελεί και τους μετανάστες και τη χώρα υποδοχής. Στόχος λοιπόν είναι η δημιουργία ενός μοντέλου στο οποίο θα λειτουργούν ταυτόχρονα, εκπαιδευτικά προγράμματα, προγράμματα κατάρτισης γλωσσικής επάρκειας και επαγγελματικής προϋπηρεσίας και επαφή με τον τοπικό πληθυσμό. Οι βασικοί παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την επιτυχία ενός τέτοιου μοντέλου είναι η οικονομική ανισότητα, η εθνικότητα και τα αίτια της μετανάστευσης⁴⁶.

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση τους στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας και εύρεση μιας στέγης. Διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού ακόμα και όταν βρίσκουν εργασία. Τα παιδιά, επίσης, εκτίθενται σε υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

⁴⁶ διαΟΝΕσις, Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης, «Συγκριτική Ανάλυση Ένταξης Προσφύγων και Μεταναστών στην Ελλάδα», 2020

επισήμανε τον Απρίλιο του 2016 ότι οι εθνικές οικονομίες και οι κοινωνικές πολιτικές θα πρέπει να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες των μεταναστών και να

εξασφαλίσουν την ομαλή ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το γεγονός αυτό απαιτεί πρόκληση αλλά συγχρόνως αποτελεί και ευκαιρία, ειδικά για τα κράτη μέλη που υποβάλλονται σε δημογραφικές αλλαγές. Η αποτυχία ένταξης των ανθρώπων αυτών ίσως να επιφέρει μεγαλύτερο κόστος από το κόστος των επενδύσεων στις πολιτικές ένταξης.

Οι λόγοι ενσωμάτωσης των ανθρώπων αυτών ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό. Επίσης, το επίπεδο εκπαίδευσης τους, οι δεξιότητες τους και οι εργασιακές εμπειρίες τους, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην διαδικασία ένταξης τους. Οι μετανάστες υψηλής εκπαίδευσης, συχνά έχουν την στήριξη των εργοδοτών τους, όπως η παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και το δίκτυο που παρέχει το εργασιακό περιβάλλον. Άλλοι μετανάστες μπορεί να μην έχουν τέτοια στήριξη. Οι νεοαφιχθέντες πρόσφυγες αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως, η αδυναμία τεκμηρίωσης των προσόντων τους και πολιτισμικούς και γλωσσικούς φραγμούς. Αυτά συχνά οδηγούν σε στιγματισμό στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Η ένταξη των μεταναστών πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών για την βελτίωση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών πολιτικών, την αγορά εργασίας, την υγεία και την ισότητα προκειμένου να έχουν ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία και την οικονομία⁴⁷.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/integration/action-plan-integration-and-inclusion_en

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε τη δική της πορεία μετά τη λήξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και την ανάγκη που προέκυψε να διαχειριστεί ο Δυτικός Κόσμος, και ειδικά οι χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου, την επόμενη μέρα και τις συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί σε οικονομικό, στρατιωτικό, πολιτικό ακόμα και ιδεολογικό επίπεδο. Από τη Συνθήκη του Μάαστριχ και την μεγέθυνση της Ε.Ε., τα ευρωπαϊκά κράτη και η προσπάθεια τους για μια κοινή πορεία σε έναν πιο ενοποιημένο οικονομικά, αλλά κατακερματισμένο πολιτικά παγκόσμιο χάρτη, πέρασαν από πολλές κρίσεις.

Ο Γάλλος πρόεδρος Ζακ Σιράκ⁴⁸ είχε αναφέρει σε Αμερικάνο Δημοσιογράφο πως η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει χτιστεί πάνω στις κρίσεις της. Πράγματι, πολλές μεταρρυθμίσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση προήλθαν μέσα από τις κρίσεις και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα συμμετέχοντα κράτη της στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Ένα από τα πρόσφατα παραδείγματα είναι ο μηχανισμός στήριξης που δημιουργήθηκε μεταξύ της Ε.Ε., της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και εφαρμόστηκε στις αρχές της τελευταίας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Είναι γνωστό ότι πέραν από την Ελλάδα, οι υπόλοιπες χώρες που μπήκαν στο μηχανισμό αυτό χαίρουν αναπτυξιακών προοπτικών σήμερα, ενώ βρίσκονταν ένα βήμα πριν την οικονομική κατάρρευση⁴⁹.

Το 2015, η Ευρώπη βρέθηκε μπροστά σε μια ακόμα τεράστια κρίση που αποτέλεσε και αποτελεί μια σοβαρή πρόκληση για τους πολιτικούς και οικονομικούς της θεσμούς. Ο συνδυασμός της απότομης μεταστροφής της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής και των συγκυριών τόσο στο προσφυγικό μέτωπο του Συριακού πολέμου όσο και στο εσωτερικό της Τουρκίας,

⁴⁸ Ο Ζακ Ρενέ Σιράκ ήταν Γάλλος πολιτικός και πρώην Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας

⁴⁹ <https://www.kathimerini.gr/economy/international/855366/giati-i-kypros-vgike-apo-to-mnimonio-kai-i-ellada-paramenei/>

δημιούργησαν ένα πρωτοφανές δυναμικό εισροής μεταναστών και προσφύγων στην ευρωπαϊκή ήπειρο μέσω των ελληνικών ακτών και νησιών. Οι ροές αυτές κατέδειξαν την απροετομασία των Ελληνικών και Ευρωπαϊκών αρχών στη διαχείριση μιας ανθρωπιστικής κρίσης τέτοιου μεγέθους.

3.2 Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ελλάδα την περίοδο 2015-2017

Από τα μέσα του 2015 η Ελλάδα άρχισε να δέχεται ένα πρωτόγνωρο κύμα προσφύγων και μεταναστών και συνεχίστηκε και τα επόμενα έτη, αλλά σαφώς σε πιο περιορισμένη κλίμακα. Το 2015 ένα μεγάλο τμήμα προσφύγων ήρθε από τη θάλασσα από τα νησιά του Αιγαίου που βρίσκονται κοντά στα παράλια της Τουρκίας. Μολονότι, η πλειονότητα των προσφύγων δεν επιθυμεί να παραμείνει στην Ελλάδα, οι πιθανότητες όμως να μετακομίσουν σε άλλες χώρες της ΕΕ έχουν μειωθεί, με αποτέλεσμα ένας μεγάλος αριθμός των προσφύγων να παραμείνουν στη χώρα. Οι συνθήκες όμως αυτές απαιτούν πολιτικές οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Στα πλαίσια αυτά εξετάζονται οι αντιλήψεις της ελληνικής κοινωνίας αναφορικά με τις δυνατότητες κοινωνικής αποδοχής και ενσωμάτωσης των μεταναστών σε αυτήν, ενώ αποδεικνύεται ότι υπάρχουν ξενοφοβικές αντιδράσεις από μεγάλη μερίδα του πληθυσμού. Ωστόσο, υπάρχουν και αυτοί που εκφράζουν κυρίως ανθρωπιστική αλληλεγγύη ύστερα από το κλείσιμο των συνόρων προς Βορρά και τον ακούσιο εγκλωβισμό τους στην Ελλάδα. Θα εξετάσουμε, επίσης, τη χρηματοδοτική υποστήριξη της Ελλάδας από την ΕΕ. Τέλος, θα δούμε στοιχεία αιτήσεων διεθνούς προστασίας και δυνατότητες μετακίνησης των προσφύγων καθώς και επανένωσης με τις οικογένειές τους. Σκοπός είναι να δούμε μια σφαιρική εικόνα της εξέλιξης των μεταναστευτικών ροών σε επίπεδο χώρας και να εκτιμήσουμε τις επιδράσεις που ασκούν οι ροές αυτές στις τοπικές κοινωνίες υποδοχής⁵⁰.

⁵⁰ Ρόη Παναγιωτοπούλου, Ευαγγελία Κασιμάτη, « Μεταναστευτικές και Προσφυγικές Ροές στην Ελλάδα: μια περιγραφική καταγραφή» στο Ελένη Σουλτανάκη «Οικονομικές Εξελίξεις», ΚΕΠΕ

Σύντομο ιστορικό μεταναστευτικών ροών από και προς την Ελλάδα

Η Ελλάδα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρουσιάζει έντονη μεταναστευτική δραστηριότητα, αρχικά ως χώρα αποστολής, κατόπιν ως προορισμός παλιννοστούντων Ελλήνων μεταναστών από την Ευρώπη αλλά και από τις χώρες τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης και, τέλος, ως χώρα υποδοχής μεταναστών από τα Βαλκάνια, την Αφρική και την Ασία. Συνοπτικά, οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα μπορούν να διαιρεθούν στις ακόλουθες χρονικές περιόδους⁵¹.

- **1951-1970:** η μετανάστευση του ελληνικού πληθυσμού ήταν έντονα αρνητική δεδομένης της αθρόας μετανάστευση των Ελλήνων πολιτών προς τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, και κυρίως προς Γερμανία, Σουηδία, Βέλγιο και Γαλλία.
- **1971-1990:** Η μετανάστευση αρχίζει να μειώνεται και αποκτά σταδιακά θετικό πρόσημο, επειδή πολλοί Έλληνες, ιδίως από την Ευρώπη, επιλέγουν να επαναπατριστούν, ενώ ένας μικρός αριθμός ξένων μεταναστών εισέρχεται στη χώρα.
- **1991-2000:** Η μετανάστευση είναι πλέον σαφώς θετική, δεδομένου ότι αλλοδαποί μετανάστες (κυρίως από Αλβανία, Παλαιστίνη, Κουρδιστάν, Βουλγαρία, Ρουμανία κ.α) εισέρχονται μαζικά στη χώρα προκειμένου να βρουν εργασία και να εγκατασταθούν μόνιμα στη χώρα ή να μετακινηθούν προς άλλη χώρα της ΕΕ ή, τέλος, μετά από ένα χρονικό διάστημα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.
- **2001-2001:** Η μετανάστευση ακολουθεί σταδιακά καθοδική πορεία επειδή πολλοί αλλοδαποί μετανάστες επιλέγουν να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Ωστόσο, από το 2010 και μετά παρατηρείται ένα νέο φαινόμενο μετανάστευσης Ελλήνων πολιτών προς το εξωτερικό κάτι το οποίο σχετίζεται με την οικονομική κρίση και την αδυναμία των νέων και μορφωμένων να βρουν κατάλληλη εργασία⁵².

⁵¹Ρόη Παναγιωτοπούλου, Ευαγγελία Κασιμάτη, «Μεταναστευτικές και Προσφυγικές Ροές στην Ελλάδα: μια περιγραφική καταγραφή» στο Ελένη Σουλτανάκη «Οικονομικές Εξελίξεις», ΚΕΠΕ

⁵²Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών στη διάρκεια της πενταετίας άγγιξε τις 332.000

Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές

Το κύμα μετανάστευσης (πρόσφυγες, οικονομικοί μετανάστες, αιτούντες άσυλο και παράνομοι μετανάστες) προς τις χώρες της ΕΕ έχει αυξηθεί κατακόρυφα από τα μέσα του 2010. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2015 εισήλθαν 4,5 εκατ. άτομα στην ΕΕ. Οι βασικότερες χώρες υποδοχής των πρόσφατων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στην ΕΕ είναι η Ελλάδα και η Ιταλία. Ενώ οι τρεις βασικότερες χώρες προορισμού για τους αιτούντες άσυλο είναι η Γερμανία, η Αυστρία και η Γαλλία.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ευρώπη δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο. Οι μετανάστες ακολουθούν τρεις κυρίως οδούς διέλευσης της Μεσογείου: τη Δυτική, την Κεντρική και την Ανατολική Μεσογειακή οδό. Η Δυτική Μεσογειακή οδός που συνδέει το Μαρόκο με την ΕΕ αποτελεί μεταναστευτική οδό για τους πληθυσμούς της Βόρειας και Δυτικής Αφρικής. Η Κεντρική Μεσογειακή οδός ξεκινά από την Αίγυπτο ή πιο συχνά από την Λιβύη και καταλήγει στη Μάλτα ή στην Ιταλία. Η οδός αυτή θεωρείται εξαιρετικά επικίνδυνη λόγω της μεγάλης θαλάσσιας απόστασης μεταξύ των παραλιών της Αφρικής, της Ιταλίας ή της Μάλτας. Η χρήση της Ανατολικής Μεσογειακής οδού ως οδός διέλευσης πληθυσμών από την Ασία και την Βόρεια Αφρική είναι μία παλαιά διαδρομή που συνδέει την Κεντρική Ευρώπη με την Τουρκία, την Ελλάδα, την Βουλγαρία και τις ενδιάμεσες χώρες των Βαλκανίων. Ωστόσο, μετά το 2014 η οδός αυτή κατέστη κεντρική επιλογή διέλευσης προς την Ευρώπη αφού το 2015 υπολογίζεται ότι περίπου 1 εκατομμύριο άτομα χρησιμοποίησαν την δίοδο αυτή.

Καθ'όλο το 2015 η Ελλάδα δέχθηκε το 84% του συνόλου των μεταναστευτικών ροών που διήλθαν από τη Μεσόγειο. Είναι ξεκάθαρο ότι ο αριθμός των μεταναστών μειώθηκε δραστικά μετά τη συμφωνία με την Τουρκία, ωστόσο, είναι εμφανές ότι οι αφίξεις δεν σταμάτησαν εντελώς, μολονότι είναι γνωστό στους μετανάστες ότι οι δρόμοι προς τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης είναι κλειστοί και οι έλεγχοι είναι εντατικοί. Από τον Απρίλιο του 2016 η πλειοψηφία των μεταναστών επιλέγει να τολμήσει το πέρασμα μέσω Ιταλίας⁵³.

⁵³ Ρόη Παναγιωτοπούλου, Ευαγγελία Κασιμάτη, « Μεταναστευτικές και Προσφυγικές Ροές στην Ελλάδα: μια περιγραφική καταγραφή» στο Ελένη Σουλτανάκη «Οικονομικές Εξελίξεις», ΚΕΠΕ

Τέλος , όσον αφορά τις οδούς έλευσης προς την Ελλάδα οι μετανάστες προτίμησαν τα τελευταία χρόνια τη θαλάσσια οδό έναντι της χερσαίας, επειδή αφενός η διέλευση από τα τουρκικά παράλια στα ελληνικά νησιά θεωρήθηκε πιο ασφαλής και πιο σύντομη, και αφετέρου, επειδή από το 2012 στα σύνορα του Έβρου είχε κατασκευαστεί ένας φράχτης που δυσκόλευε τη παράνομη είσοδο ατόμων μέσω ξηράς.

3.3 Ο ρόλος της Τουρκίας στην ένταση των μεταναστευτικών ροών

Η Τουρκία είναι η χώρα που με βάση τα στοιχεία του ΟΗΕ έχει στο έδαφός της τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων. Χώρα που συνορεύει με τη Συρία δέχτηκε τον κύριο όγκο των προσφύγων που δημιούργησε η συριακή κρίση. Ο συνολικός αριθμός έφτασε ακόμη και τα 3,6 εκατομμύρια πρόσφυγες.

Σε μεγάλο βαθμό οι πρόσφυγες αυτοί βρήκαν αρχικά καλή υποδοχή. Άλλωστε, η Τουρκία εξαρχής διεκδικούσε να παίξει ρόλο στη μεταπολεμική Συρία και υποστηρίζει συστηματικά ένα μέρος της ένοπλης αντιπολίτευσης στην κυβέρνηση Άσαντ. Σε αυτό το πλαίσιο, η θετική έκφραση αλληλεγγύης στους σύριους πρόσφυγες, που αφορούσε τόσο την τουρκική κυβέρνηση όσο και την τουρκική κοινωνία, ήταν έντονη και πραγματική.

Ωστόσο, από ένα σημείο και μετά, στο φόντο και της πρώτης εμφάνισης έντονων σημαδιών οικονομικής κρίσης, άρχισαν να υπάρχουν και αντιδράσεις στην παρουσία τόσο μεγάλου αριθμού σύρων προσφύγων, ιδίως στις μεγάλες πόλεις όπως η Κωνσταντινούπολη. Αντιμέτωπη με αυτό η Τουρκία θα υποστηρίξει ότι έχει φτάσει στα όρια της αντοχής της ως προς την αντιμετώπιση του προσφυγικού.

Τα τελευταία χρόνια, τα γεγονότα δείχνουν ότι η Τουρκία πιθανώς να χρησιμοποιεί την παράνομη διακίνηση ανθρώπων τόσο πολιτικά, όσο και οικονομικά. Οι τοπικές οικονομίες αυξήθηκαν στα παράλια της Τουρκίας στη βιομηχανία της διακίνησης των παράνομων μεταναστών και προσφύγων. Τα τοπικά καταστήματα στηρίζουν τη διαχείριση των αποθεμάτων τους σε πολλά

είδη βάσει των εποχικών ροών των μεταναστών, γνωρίζοντας πότε, πόσες και τι είδους βάρκες προτιμώνται, πόσα σωσίβια, ρούχα, τρόφιμα και άλλα είδη καταναλώνονται.

Πέρα από την οικονομική εκμετάλλευση υπάρχει και η πολιτική εκμετάλλευση. Υπάρχουν υπόνοιες από την κοινή και διεθνή γνώμη για την ανάμιξη των Τουρκικών αρχών στις ροές των μεταναστών, με έμμεσες και άμεσες κατηγορίες προς την Τουρκία. Οποιαδήποτε αμφιβολία και αν υπήρχε εξαφανίστηκε αφού η Τουρκία πλέον αναφέρεται στις ροές ως διαπραγματευτικό όπλο ενάντια στην Ευρώπη σχετικά με τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις στην Ε.Ε. Ο ίδιος ο Τούρκος Πρόεδρος έχει δηλώσει: «εμείς έχουμε 3 εκατομμύρια πρόσφυγες στο έδαφος μας, έχουμε δώσει 15 δις. και η Ευρώπη δεν έχει υλοποιήσει τις υποσχέσεις της. Αν προχωρήσετε ακόμα περισσότερο με τις αποφάσεις σας, οι συνοριακές πύλες θα ανοίξουν».

Και ενώ υπάρχει μια συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Τουρκίας, υπάρχουν ενδείξεις ότι η Τουρκία συμμετέχει ανεπίσημα στις όποιες δραστηριότητες διακίνησης μεταναστών και προσφύγων. Είναι χαρακτηριστική η διαπίστωση πως ανάλογα με τη διάθεση των Τούρκικων αρχών και την κατάσταση των σχέσεων της με την Ευρώπη διαμορφώνονται και οι ροές προς την Ελλάδα.

3.4 Η συμφωνία Ε.Ε. και Τουρκίας

Η προσφυγική κρίση ξεκίνησε ήδη από τους πρώτους μήνες του 2015, με την πρώτη αντίδραση της διεθνούς κοινότητας να εκδηλώνεται από το Μάιο του ίδιου έτους. Οι ροές όμως αυξήθηκαν το καλοκαίρι και ακόμα περισσότερο το χειμώνα. Οι παραλείψεις και οι ελλείψεις στην αντιμετώπιση και στη διαχείριση των προσφύγων και των μεταναστών οδήγησε σε μια πιο δραστική αντιμετώπιση του ζητήματος.

Η συμφωνία της ΕΕ-Τουρκίας, από τον Μάρτιο του 2016, είχε ως στόχο να ελέγξει την εισροή μεταναστών στο Αιγαίο Πέλαγος όπου μέχρι τότε ήταν ανεξέλεγκτη. Επίσης, να ελέγξει την είσοδο και την έξοδο των προσφύγων στην

Ευρώπη, έτσι ώστε να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των προσφύγων και μεταναστών που έρχονται στην Ευρώπη.

Προκειμένου να μειωθεί η διακίνηση των μεταναστών και να δοθεί μια δεύτερη λύση στους μετανάστες και τους πρόσφυγες που κινδυνεύουν, η ΕΕ και η Τουρκία πήραν την απόφαση να διακόψουν την παράνομη μετακίνηση από την Τουρκία στα εδάφη της ΕΕ. Αυτό οδήγησε σε μια συμφωνία που υπογράφηκε σε μια συνεδρίαση των Ευρωπαίων Αξιωματούχων με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Αχμέτ Νταβούτογλου⁵⁴.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Τουρκία συμφώνησαν στα παρακάτω σημεία δράσης:

- Οι μετανάστες που διασχίζουν την Τουρκία και περνάνε στα ελληνικά νησιά από τις 20 Μαρτίου και μετά θα επιστρέφουν πίσω στην Τουρκία. Όλοι οι μετανάστες θα προστατεύονται από τη χώρα υποδοχής με σεβασμό και δεν θα επαναπροωθούνται. Αυτή θα προστατεύσει τους πρόσφυγες και θα δράσει ώστε να διακοπεί η ανθρωπινή δυστυχία και να υπάρξει δημόσια τάξη. Οι πρόσφυγες που θα φτάνουν σε κάποιο νησί θα πρέπει πρωτίστως να εγγράφονται και να κάνουν αίτηση για άσυλο, όπου θα εξετάζονται ατομικά από τις ελληνικές αρχές. Όσοι πρόσφυγες δεν καταθέσουν αίτηση για άσυλο ή κρίθηκαν χωρίς βάση ή δεν έγιναν δεκτές οι αιτήσεις του θα επιστρέφουν στην Τουρκία. Η Τουρκία και η Ελλάδα με την βοήθεια της ΕΕ θα λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και θα προχωρήσουν σε διμερείς συμφωνίες. Σε αυτές περιλαμβάνεται η παρουσία Τούρκων αξιωματούχων στα ελληνικά νησιά και Ελλήνων αξιωματούχων στην Τουρκία από τις 20 Μαρτίου 2016 και μετά, προκειμένου να διασφαλιστεί ορθή λειτουργία και συνεργασία. Το κόστος της επιστροφής των παράνομων μεταναστών θα διασφαλίσει η ΕΕ⁵⁵.
- Κάθε φορά που θα επιστρέφεται ένας Σύριος στην Τουρκία από την χώρα υποδοχής, ένας άλλος Σύριος θα εγκατασταθεί σε μία χώρα της ΕΕ. Θα ολοκληρωθεί ένας μηχανισμός, μαζί με την Κομισιόν, τις Ευρωπαϊκές

⁵⁴ Ο Αχμέτ Νταβούτογλου είναι Τούρκος πολιτικός και πρώην διπλωμάτης

⁵⁵ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

Αρχές, με άλλα κράτη-μέλη, καθώς και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, με σκοπό να επισημανθεί ότι η συμφωνία αυτή που υπογράφηκε ξεκινά την ισχύ της από την πρώτη μέρα της υπογραφής. Αρχικά, θα ελέγχουν τα αιτήματα μεταναστών που προσπάθησαν να εισέλθουν παράνομα στο παρελθόν σε χώρες της ΕΕ. Από πλευράς ΕΕ, θα γίνει μετακίνηση προσφύγων αφού είχαν μείνει 18.000 θέσεις ανοιχτές για μετακίνηση προσφύγων στην ΕΕ. Εάν προκύψει ξανά τέτοια ανάγκη θα δοθούν άλλες 54.000 θέσεις σε ανθρώπους. Η Κομισιόν πρότεινε κάποια αλλαγή στη συμφωνία που πάρθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 2015. Κάθε συμφωνία για μετεγκατάσταση να ισοσταθμίζετε από μη κατανομημένες θέσεις. Αυτή η συμφωνία θα τερματιστεί αφού καταφέρει να ελέγξει αποτελεσματικά την όλη διαδικασία παράνομης μετανάστευσης ή εάν ο αριθμός των επιστροφών στην Τουρκία αυξηθεί.

- Η Τουρκία θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να μην υπάρξουν νέοι δρόμοι παράνομης εισόδου στην ΕΕ είτε από ξηρά είτε από την θάλασσα, αφού θα συνεργαστεί με όλες τις χώρες που συνορεύει και την ΕΕ, για την επίτευξη του στόχου συμφωνίας.
- Η ΕΕ από την πλευρά θα ολοκληρώσει τη διαδικασία της εκταμίευσης των 3 δις. προς την Τουρκία προκειμένου να βοηθηθεί οικονομικά στην προσπάθεια προστασίας των ανθρώπων αυτών και αυτό θα πρέπει να γίνει πριν από τα τέλη Μαρτίου. Θα ξεκινήσουν προγράμματα για τους πρόσφυγες που θα αφορούν διάφορους τομείς, όπως της υγείας, της εκπαίδευσης, των υποδομών, της τροφής και άλλων θεμάτων που αφορούν την καλύτερη ποιότητα ζωής των προσφύγων. Μόλις ολοκληρωθούν όλα αυτά με σωστό τρόπο η ΕΕ θα εκταμιεύσει επιπλέον 3 δις. ευρώ μέχρι το τέλος του 2018.
- Η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της θα συνεργαστούν με την Τουρκία σε οποιαδήποτε ενέργεια προκειμένου να συμβάλει στη καλύτερη διαβίωση των προσφύγων. Αυτό θα επιτρέψει στους πρόσφυγες να ζουν σε περιοχές που θα είναι πιο ασφαλείς⁵⁶.

⁵⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

Κατά κάποιους αναλυτές, η συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία δεν είναι μία ικανοποιητική και αποτελεσματική για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης στην Ευρώπη.

Η Ελλάδα, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται σε σύντομο χρονικό διάστημα να δημιουργήσει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό καταγραφής νεοεισερχόμενων, υποβολής και εξέτασης αιτήσεων ασύλου και στη συνέχεια επαναπροώθησης προσφύγων στην Τουρκία. Οι προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η Ελλάδα είναι το μέγεθος του συγκεκριμένου εγχειρήματος, το χρονικό περιθώριο και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Από την άλλη, η Τουρκία καλείται να αναλάβει ένα μεγάλο μέρος καθώς θα πρέπει να φιλοξενήσει ένα ακόμη μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών. Η γειτονική χώρα, έχει φυσικά μεγάλα κίνητρα για να υλοποιήσει τη συμφωνία με βασικότερο την οικονομική στήριξη που θα λάβει από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς επίσης και την σταδιακή κατάργηση των θεωρήσεων βίζα, από τους Τούρκους πολίτες που θέλουν να επισκεφθούν την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Το σχέδιο δράσης της Ελλάδας

Μια σημαντική πρωτοβουλία από μέρους της Ελλάδας ήταν να καταθέσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα εθνικό σχέδιο δράσης, σχετικά με το άσυλο και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, με την επικαιροποίηση του να λαμβάνει χώρα το 2013. Ο στόχος του συγκεκριμένου σχεδίου ήταν να περιγράψει τις δράσεις που θα αναλάβει το ελληνικό κράτος προκειμένου να αντιμετωπίσει τις μεταναστευτικές ροές. Οι δράσεις αυτές αφορούν την υποδοχή των νεοεισερχόμενων προσφύγων, τη διαμόρφωση ενός καινούργιου συστήματος ασύλου, την υποδοχή των ευαίσθητων ομάδων και παιδιών, τα προ-αναχωρησιακά κέντρα κράτησης, τις επιστροφές και τον πλήρη έλεγχο των

συνόρων. Το πρώτο εθνικό σχέδιο αφορούσε τον τρόπο διαχείρισης σε ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης.

Τον Ιανουάριο του 2011 εφαρμόζεται ο νόμος 3907/2011⁵⁷, με στόχο την ανανέωση του συστήματος ασύλου. Με τον νόμο αυτό προβλέπεται η ανάπτυξη μιας αυτόνομης υπηρεσίας ασύλου, καθώς και η δημιουργία ενός συστήματος υποδοχής και ελέγχου. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να κατανοήσουν τους λόγους και τις ανάγκες των νεοεισερχόμενων στη χώρα μας, οι οποίοι δεν κατέχουν νόμιμα χαρτιά. Στη πορεία παρατηρείται μια δυσκολία στη διαχείριση προβλημάτων που προέκυψαν από τον νέο νόμο. Τα προβλήματα αυτά σχετίζονται με την εξασφάλιση ανθρωπίνων πόρων και εξοπλισμού. Ωστόσο, τη λύση φαίνεται να τη δίνει το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής. Η αρμοδιότητα της αστυνομίας είναι η καταγραφή και ο έλεγχος των αιτημάτων ασύλου σε όλη την επικράτεια. Είναι σημαντικό να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στο γεγονός ότι πρέπει αυτό το σύστημα να είναι δίκαιο και αποτελεσματικό σε όλη τη χώρα.

Το πρώτο κέντρο υποδοχής ξεκίνησε να λειτουργεί στον Έβρο τον Μάρτιο του 2013, που παρά τα προβλήματα, φαίνεται να έχει πραγματοποιήσει βελτίωση σε θέματα καταγραφής και ελέγχου αλλά ταυτόχρονα και σε θέματα που αφορούν τις βασικές ανάγκες των προσφύγων, όπως η ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη και η παροχή απαραίτητων πληροφοριών όσων αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του στην γλώσσα τους.

4.2 Υπηρεσίες οργάνωσης και διαχείρισης μεταναστευτικών ροών

1. Σχέδιο hotspot: το σχέδιο hotspot υπογράφηκε το Μάιο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο είχε ως στόχο τη λήψη έκτακτων μέτρων δράσης για την παροχή βοήθειας σε κράτη-μέλη που αντιμετώπιζαν τεράστιες μεταναστευτικές ροές. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, ο Οργανισμός Αστυνομικής Συνεργασίας της ΕΕ,

⁵⁷ https://www.synigoros.gr/resources/docs/02-8925_1_3907-2011.pdf

η Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας της ΕΕ και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύννορα των Κρατών Μελών της Ε.Ε πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία με τις χώρες που βρίσκονται σε πρώτη γραμμή ώστε να τους δοθεί η απαραίτητη βοήθεια για την άμεση καταγραφή και τον έλεγχο των μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα. Οι μετανάστες που έχουν άμεση ανάγκη για προστασία, θα εξετάζεται το αίτημα ασύλου, μέσα από τια διαδικασίες που έχουν προσδιορίσει τα κράτη-μέλη που βρίσκονται στη πρώτη γραμμή. Όλοι οι παραπάνω οργανισμοί θα λειτουργούν συμπληρωματικά.

2. Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής: η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δέχεται διαρκώς μεγάλα κύματα από παράνομη μετανάστευση, η οποία οδήγησε στην έντονη και πλήρη εγκατάσταση τους στα σημεία υποδοχής, εξαιτίας της αύξησης των μεταναστευτικών εισροών και των αιτήσεων ασύλου, από διάφορα μέρη, στα οποία υπάρχει κρίση και φαινόμενα πολέμου. Προκειμένου να λυθούν άμεσα αυτές οι δύσκολες καταστάσεις, η χώρα θεσπίζει το Νόμο 3907/2011, σύμφωνα με τον οποίο ιδρύεται Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής. Η αποστολή της είναι η υποδοχή των μεταναστών, που συλλαμβάνονται λόγω παράνομης εισόδου ή διαμονής στην Ελλάδα, σε συνθήκες που να εξασφαλίζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματά τους. Η υποδοχή αυτή, εκτός του να διασφαλίζει τις άμεσες βιοτικές ανάγκες των μεταναστών, περιλαμβάνει ορισμένες σημαντικές διαδικασίες, όπως η εξακρίβωση της ταυτότητάς τους, η καταγραφή τους, ο ιατρικός έλεγχος και η ψυχοκοινωνική στήριξη, η ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και η μέριμνα για άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως τα ασυνόδευτα παιδιά και τα θύματα βασανιστηρίων. Όταν υποβάλλεται αίτηση για χορήγηση ασύλου ή άλλης μορφής διεθνούς προστασίας, οι ενδιαφερόμενοι υπήκοοι τρίτων χωρών παραπέμπονται στην Υπηρεσία Ασύλου, η οποία εξετάζει κι αποφασίζει επί του αιτήματός τους⁵⁸.

⁵⁸ http://www.minocp.gov.gr/asylo.php?option=ozo_content&perform=view&id=3780&Itemid=465&lang=&lang=

3. Άσυλο: το σχέδιο δράσης της Ελλάδας που αφορά τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου, εκτελείται από την Αστυνομία σε συνεργασία με τον ΟΗΕ. Το 2013 η Αστυνομία αποφάσισε να αναπτύξει και άλλες δράσεις, ενισχύοντας τις παλαιότερες, καθώς είχαν αυξηθεί οι μεταναστευτικές ροές.

Οι ενισχυμένες δράσεις είναι οι εξής:

1. ενημέρωση για όσους ζητούν άσυλο
2. πρόσβαση στις υπηρεσίες για την παροχή ασύλου
3. τοποθέτηση διερμηνέων ώστε να γίνεται σωστή ενημέρωση και συνεννόηση στις διαδικασίες χορήγησης ασύλου
4. παροχή περισσότερων πληροφοριών για τους ασυνόδευτους ανήλικους
5. προτεραιότητα σε ευπαθείς ομάδες
6. συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού μέσω σεμιναρίων
7. καλύτερη διαχείριση για υποθέσεις που εκκρεμούν
8. δημιουργία μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας για τις υποθέσεις που εκκρεμούν
9. εξέταση όλων των υποθέσεων που εκκρεμούν για την παροχή ασύλου

Η αυτόνομη Υπηρεσία Ασύλου θεσπίστηκε με τον νόμο 3907/2011, και πλαισιώνεται από δημόσιους υπάλληλους που έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση και βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με τον ΟΗΕ αλλά και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για Θέματα Ασύλου. Στόχος είναι να εφαρμόζει πλήρως τον νόμο και να τηρεί τα όσα αναφέρουν οι διεθνείς οργανισμοί. Για να ολοκληρώσουν με επιτυχία αυτές τις διαδικασίες, η υπηρεσία παραλαμβάνει και εξετάζει τις αιτήσεις που αιτούνται διεθνή προστασία και λαμβάνει αποφάσεις σε πρώτο βαθμό. Στη συνέχεια, ενημερώνει τους μετανάστες που αιτούνται διεθνή προστασία για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Για κάθε μετανάστη συλλέγουν πληροφορίες για την χώρα προέλευσης τους, εξετάζοντας κυρίως την πολιτική και την κοινωνική κατάσταση που επικρατεί. Επιπλέον, εξετάζονται οι αιτήσεις που αφορούν την οικογενειακή επανένωση.

Διευκολύνει του αιτούντες όσον αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής σε συνεργασία και με άλλους φορείς⁵⁹.

Τέλος, συνεργάζεται με φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και με άλλους διεθνείς φορείς ώστε να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες το συντομότερο. Η Υπηρεσία Ασύλου παρέχει πληροφορίες και στον πολιτικό χώρο. Στην υπηρεσία Ασύλου υπάγεται και η Αρχή Προσφυγών, που στόχο έχει την εξέταση των απορριφθέντων αιτήσεων, σε δεύτερο βαθμό. Η Αρχή Προσφύγων αποτελείται από τριμελείς επιτροπές που είναι ανεξάρτητες στις αποφάσεις που λαμβάνουν.

4. Υποδοχή των Αιτούντων Ασύλου, των Ευπαθών Ομάδων και των Ασυνόδευτων Ανηλίκων: την ευθύνη του συστήματος Υποδοχής έχουν αναλάβει το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το Υπουργείο Εργασίας. Στη συνέχεια άλλαξε αυτό και αποφασίστηκε η αρμοδιότητα υποδοχής να υπαχθεί στην Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής. Με τον τρόπο αυτό οι πρακτικές θα είναι πιο αποτελεσματικές στην κάλυψη των αναγκών.
5. Προ-αναχωρησιακά κέντρα: με την αύξηση των παράνομων μεταναστευτικών ροών η Ελλάδα αποφάσισε να ενδυναμώσει τα εξωτερικά σύνορα της. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να έχουμε μείωση των ροών κατά 90%. Η Ελλάδα ακολουθεί τις διαδικασίες επιστροφής των μεταναστών σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό του Δουβλίνου. Ωστόσο, ο αριθμός των επιστροφών ήταν μειωμένος, εξαιτίας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα προξενικά γραφεία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην χωράνε στα προ-αναχωρησιακά κέντρα. Έτσι, η Ελλάδα ιδρύει και άλλα προ-αναχωρησιακά κέντρα, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη χωρητικότητα.
6. Επιστροφές: για να είναι αποτελεσματική η πολιτική επιστροφής των μεταναστών, το σχέδιο δράσης της Ελλάδας περιλαμβάνει δύο στόχους. Πρώτον, να υπάρχει σχέδιο για την παροχή βοήθειας και συγχρηματοδότηση για την εκούσια επιστροφή των μεταναστών.

⁵⁹ <https://migration.gov.gr/gas/plirofories/>

Δεύτερον, σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί η εκούσια επιστροφή, να υπάρχει σχέδιο για εφαρμογή μέτρων για επιστροφή. Για την επίτευξη των παραπάνω, ένας σημαντικός παράγοντας θεωρείται η εφαρμογή των Συμφωνιών Επανεισδοχής.

7. Έλεγχος στα σύνορα: η Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές αποφάσισε να ενισχύσει τον έλεγχο στα σύνορα της, και κυρίως στον Έβρο. Εφαρμόζει για πρώτη φορά την ηλεκτρονική επιτήρηση της περιοχής του Έβρου. Επίσης, ολοκλήρωσε τον φράχτη που χωρίζει τα σύνορα με την Τουρκία. Στην θάλασσα και στον ποταμό του Έβρου αύξησε τις περιπολίες. Με τις δράσεις αυτές υπήρξε μείωση κατά 90% των μεταναστών.

Τα μέτρα που αφορούν τον συνοριακό έλεγχο είναι τα εξής:

1. Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου ώστε να υπάρχει το αναγκαίο επίπεδο για τον Εθνικό Συντονισμό των επιχειρήσεων.
2. Έλεγχος στα σύνορα σύμφωνα με τον Κώδικα του Σένγκεν.
3. Καλύτερη εκπαίδευση και διάθεση του προσωπικού.
4. Χρήση νέων μέσων με τη βοήθεια της τεχνολογίας προκειμένου να υπάρχει καλύτερος έλεγχος συνόρων.

4.3 Οργανώσεις

1. Διεθνής Αμνηστία⁶⁰: είναι μία ανεξάρτητη οργάνωση που συνεργάζεται με τον ΟΗΕ και έχει ως βασικό στόχο την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων την αντιμετώπιση των παραβιάσεων, όπως αυτά έχουν θεσπιστεί για όλους τους ανθρώπους, σε οποιοδήποτε γεωγραφικό σημείο και ανεξαρτήτως πολιτικής παράταξης, ιδεολογίας, θρησκευτικού δόγματος, χρώματος, φυλής, ηλικίας, φύλου, εκπαίδευσης κ.α.

⁶⁰ Διεθνής Αμνηστία: ιδρύθηκε από τον Πήτερ Μπένενσον τον Ιούλιο του 1961 στο Λονδίνο. Είναι διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση

Όσο υπάρχουν άνθρωποι που στερούνται αυτά τα δικαιώματα, η Διεθνής Αμνηστία θα συνεχίσει τις προσπάθειες της.

2. Ύπατη Αρμοστεία⁶¹: έχει ως στόχο να επιβλέπει και να συντονίζει τα διαδραματιζόμενα σε παγκόσμιο επίπεδο σε ότι αφορά τους πρόσφυγες και την λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Προτεραιότητα της ήταν να εξασφαλίζει σε όλους τους μετανάστες το δικαίωμα να μπορούν να ζητούν άσυλο και να τους δίνεται προστασία σε οποιαδήποτε χώρα πηγαίνουν. Στη συνέχεια, έχουν τρεις επιλογές, την μόνιμη εγκατάσταση τους στη χώρα που τους υποδέχτηκε, τη εκούσια επιστροφή τους στην χώρα προέλευσης τους και τέλος την προώθηση τους σε άλλη χώρα. Επιπλέον, προσπαθεί συνεχώς να ευαισθητοποιήσει και τον υπόλοιπο κόσμο για ζήτημα αυτό, ώστε να μπορούν οι λαοί να δεχτούν τους ανθρώπους αυτούς και να σέβονται τα δικαιώματα τους.

3. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης⁶²: αποτελεί ένα διακυβερνητικό οργανισμό που ιδρύθηκε το 1951 προκειμένου να ρυθμιστεί σε επίπεδο διεθνούς αγοράς το πρόβλημα της ανθρώπινης μετανάστευσης που άρχισε να γίνεται οξύτατο ιδιαίτερα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με κυβερνήσεις, ΜΚΟ και διακυβερνητικούς. Διαχειρίζεται το μεταναστευτικό ζήτημα και προσπαθεί να το κάνει με ανθρώπινο τρόπο, που θα ικανοποιεί και τους μετανάστες και τις χώρες που τους υποδέχονται. Προσπαθεί για την συνεργασία μεταξύ κρατών σε τέτοια θέματα, και την παροχή βοήθειας σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη τα βασικά αγαθά.

⁶¹ Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, ιδρύθηκε το 1950 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Διευθύνει και συντονίζει ενέργειες για την προστασία και την υποστήριξη των προσφύγων σε όλο τον κόσμο

⁶² Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης ιδρύθηκε το 1951 και συνεργάζεται στενά με κυβερνητικούς, διακυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς εταίρους.

4. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες⁶³: είναι Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η οποία δραστηριοποιείται στο χώρο του ασύλου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Είναι αναγνωρισμένο σαν Σωματείο Ειδικώς Φιλανθρωπικό και υπάγεται στα Μητρώα των Υπουργείων. Το Συμβούλιο, σε καθημερινή βάση, δίνει συμβουλές και νομικές υπηρεσίες σε πρόσφυγες, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στις ευαίσθητες ομάδες. Η οργάνωση αυτή δραστηριοποιείται κυρίως στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τον Έβρο και σε άλλες συνοριακές περιοχές. Είναι συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα της Ε.Ε., της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ και άλλων κοινωφελών ιδρυμάτων.

5. Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών: η δημιουργία του έγινε με πρωτοβουλία του Δικτύου Πολιτικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων, τον Μάρτιο του 1995. Σκοπός ήταν η προάσπιση των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των μεταναστών. Προσπαθούσαν να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία για το πρόβλημα των προσφύγων, να εξασφαλίσουν πολιτικό άσυλο για τους πρόσφυγες και να παρέμβει το κράτος ώστε να δοθούν καλύτερες λύσεις για την εγκατάστασή τους και να αποφευχθεί ο ρατσισμός και η ξενοφοβία. Η νομιμοποίηση των ανθρώπων αποτελεί βασικός τους στόχος και οι θέσεις τους είναι πως πρέπει να νομιμοποιηθούν όλοι οι μετανάστες. Οι θέσεις αυτές εκφράστηκαν στο Πολυτεχνείο, το 1996. Επιπλέον, παρεμβαίνει σε παράνομες κρατήσεις ανθρώπων σε κέντρα, απελάσεις και σε ρατσιστικές επιθέσεις. Έτσι, δημιουργήθηκε τον Φεβρουάριο του 1996 το Συντονιστικό των Μεταναστευτικών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων. Είναι μια δομή που συνεργάζεται και με άλλους φορείς που ασχολούνται με τέτοια ζητήματα.

⁶³ Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε το 1989 και είναι η παλαιότερη και μεγαλύτερη ΜΚΟ στην Ελλάδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης δεν είναι μόνο εθνικό ζήτημα ή ευρωπαϊκό, αλλά ένα παγκόσμιο ζήτημα. Διαπιστώνουμε ότι οι ανθρώπινες μετακινήσεις ήταν πάντα εξαιρετικής σημασίας. Κάθε φορά, όμως, οι μετακινήσεις αυτές συνδέονταν και με διαφορετικά φαινόμενα. Είναι ξεκάθαρο ότι τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις στο ζήτημα της μετανάστευσης, κάτι που καθιστά σαφές την αναγκαιότητα της χάραξης μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής, παραμερίζοντας τις διαφορές τους. Το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν δεσμεύει τις εθνικές νομοθεσίες να υιοθετήσουν μια κοινή στάση απέναντι στη μετανάστευση, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα σε ζητήματα ασύλου και παράνομης μετανάστευσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ξεκαθαρίσει ότι δεν μπορεί να δεχτεί όλους αυτούς τους ανθρώπους που επιθυμούν να εισέλθουν στον ευρωπαϊκό χώρο. Η ανεξέλεγκτη μετανάστευση μπορεί να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην ήδη διαταραγμένη ευρωπαϊκή κοινωνία λόγω οικονομικής ύφεσης. Μια ενιαία μεταναστευτική πολιτική πρέπει να παρέχει τα δικαιώματα σε τομείς όπως είναι η υγεία, η εργασία και η παιδεία σε πολίτες τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται νόμιμα στον ευρωπαϊκό χώρο. Η επιτυχής ενσωμάτωση των μεταναστών μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, με στόχο να γίνουν ενεργοί πολίτες των κοινωνιών στις οποίες ζουν και να συμβάλλουν στην οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη τους. Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει να εξαλειφθούν οι όποιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διακρίσεις με τη λήψη μέτρων ενάντια στην ξενοφοβία και τον ρατσισμό.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η μετανάστευση είναι μια δύσκολη και κοινή πρόκληση για τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι σαφές ότι χρειάζονται τολμηρές αποφάσεις από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες θα καθορίσουν το μέλλον της. Τα κράτη-μέλη έχουν κατανοήσει ότι δεν είναι επαρκές οι εθνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου. Είναι σαφές ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται τους μετανάστες για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τη γήρανση του πληθυσμού της και να καλύψει θέσεις εργασίας με εξειδικευμένους εργαζόμενους. Ο δίκαιος

επιμερισμός των μεταναστών μεταξύ κρατών-μελών μπορεί να βοηθήσει τα αδύναμα κράτη να αντιμετωπίσουν με καλύτερο τρόπο τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να βρει τον τρόπο να αξιοποιήσει τη μετανάστευση ως εργαλείο ανάπτυξης για να παραμείνει ισχυρός παίκτης στην αρένα των παγκόσμιων πολιτικών εξελίξεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΜΠΟΣΗ ΜΑΙΡΗ, «ΟΙ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018
- ΣΑΜΠΑΤΑΚΟΥ ΕΛΕΝΗ-ΑΝΔΡΙΑΝΗ, «ΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2010
- ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΥΡΡΗ, «ΣΥΜΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΙΑΝΟΣ
- ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ, «ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε
- ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ Μ. ΛΟΥΚΙΑ, «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003
- ΜΙΛΤΟΣ ΠΑΥΛΟΥ – ΑΘΗΝΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗ, «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΡΑΜΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009
- ΕΜΚΕ – ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ ΗΡΑ, «Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007
- ENRIQUEZ C.G, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ ANNA – ΓΡΩΠΑ ΡΟΥΜΠΙΝΙ «Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2009
- GREEN L. NANCY, «ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΒΒΑΛΑΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2010
- BERSTEIN SERGE, MILZA PIERRE «ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΣΤΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΚΡΑΤΗ (5^{0ς} – 18^{0ς} ΑΙΩΝΑΣ), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, 1997
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, «Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΝΙΚΟΣ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2011
- ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ Μ. ΛΟΥΚΙΑ, «ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΚΑΣΤΑΡΜΠΑΙΤΕΡ ΣΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΕΝΓΚΕΝ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993
- ΣΑΡΡΗΣ Ν. «ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ» ΕΚΚΕ, 2008
- ΙΜΕΜΠΟ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΜΕΜΠΟ, 2008
- ΝΑΞΑΚΗΣ ΧΑΡΗΣ, «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2003
- ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ, «ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ: “ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ”» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

- ΤΣΕΒΡΕΝΗΣ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, «Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΗΘΩΡΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2016
- ΜΠΑΓΚΑΒΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΜΩΥΣΙΔΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ «Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2011
- ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ Ι., «Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ» ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΕΛΚ-ΕΔ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
- ΚΑΣΙΜΑΤΗ ΚΟΥΛΑ, «ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG, 2003
- ΧΛΕΤΣΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ, «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ» ΑΠΟ ΤΟ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ, 2001

ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0001>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78631/i-metanasteutiki-krisi-stin-europi>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78629/i-apantisi-tis-ee-stin-metanasteutiki-proklisi>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/immigration-policy>

http://publications.europa.eu/resource/cellar/710d1fa2-ed57-42b1-8add-55e439ebc4b4.0004.03/DOC_2

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A116002>

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_el

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/managing-migration-flows/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/integration-policy/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/western-routes/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/saving-lives-at-sea/>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78630/prosfugiki-krisi-kai-ee-stoicheia-kai-arithmoi>

https://ec.europa.eu/greece/20172211_prosfygiki_krisi_el

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum/skills-and-talent_el

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_el

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/>

<https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopeia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiousnes-eleutherias-kai-asphaleia.html>

<https://www.amnesty.gr/blog/20694/7-erotiseis-kai-apantiseis-gia-ti-symfonia-ee-toyrkias>

<https://www.iefimerida.gr/news/427359/ayti-einai-olokliri-i-symfonia-gia-toys-prosfyges-ti-tha-ginei-se-ellada-toyrkia>

https://www.researchgate.net/publication/324602471_Metanasteutikes_kai_prosphygikes_roes_sten_Ellada_ten_periodo_2015-2017_Mia_perigraphike_katagraphe

https://www.unhcr.org/gr/teaching_about_refugees

https://www.huffingtonpost.gr/entry/ellines-metanastes-erevna_gr_5e65dab9c5b60557280743e6

<https://vouliwatch.gr/news/article/ti-tha-provlepei-to-neo-metanasteytiko-nomoshedio>

<https://migration.gov.gr/statistika/>

<https://www.hrw.org/el/world-report/2021/country-chapters/377415>

<http://www.opengov.gr/immigration/?p=788>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1147241/dekti-ekane-o-al-tsipras-tin-paraitisi-od-boudouri>

https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/82424_paraskinio-tis-paraitisis-boydoyri

<https://www.protothema.gr/politics/article/610190/upo-paraitisi-o-voudouris-logo-mouzala/>

<https://www.protothema.gr/greece/article/1085873/80-ligoteroi-metanastes-to-2020/>

<https://www.protothema.gr/greece/article/632065/oi-tourkoi-rihnoun-varkes-gia-na-feroun-karavies-metanastes-sta-nisia/>

<https://www.in.gr/2020/06/18/greece/anazitontas-enallaktiki-metanasteytiki-politiki-periptosis-elladas/>

<https://www.kathimerini.gr/society/561499438/prosfygiko-meiosi-kata-81-stoys-diamenontes-sta-nisia-ton-aygoysto/>

<https://www.kathimerini.gr/world/359445/pieseis-se-toyrkia-gia-lathrometanastes/>

<https://www.tovima.gr/2020/09/30/opinions/to-prosfygiko-kai-o-dromos-pros-ta-empros/>

<https://www.elculture.gr/blog/article/an-to-prosfygiko-itan-provlima-tha-iche-lysi-syzitontas-me-ton-kathigiti-dimitri-christopoulo-gia-to-prosfygiko-fenomeno/>

<https://www.kathimerini.gr/politics/561360277/kyr-mitsotakis-i-politiki-ton-exi-simeion-sto-metanasteytiko/>

http://www.minocp.gov.gr/asylo.php?option=ozo_content&perform=view&id=3780&Itemid=465&lang=&lang=

<https://www.cnn.gr/kosmos/story/72407/o-ohe-kataggellei-ti-symfonia-ee-toyrkias-gia-to-prosfygiko>

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

<https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/handbookcriteria.pdf>

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:184E:0023:0034:EL:PDF>

<https://www.kathimerini.gr/society/843088/poy-kai-pos-chathike-o-elegchos-sto-metanasteytiko/>

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852

<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/osa-hreiazetai-na-gnorizete-gia-ti-synthiki-sengken>

<https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopeia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiousnes-eleutherias-kai-asphaleia.html?page=1>

<https://www.in.gr/2020/03/01/politics/diplomatia/giati-tourkia-anoikse-tis-pyles-tis-kolaseos-ergaleiopoisi-tou-prosfygikou/>

<https://www.amnesty.gr/blog/20694/7-erotiseis-kai-apantiseis-gia-ti-symfonia-ee-toyrkias>

https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/25_years_maastricht.el.html

<https://www.enainstitute.org/>

<https://frontex.europa.eu/>

<https://www.unhcr.org/gr/>

<https://www.enar-eu.org/>

<https://www.amnesty.gr/>

<https://migrant.diktio.org/>

<https://www.nchr.gr/>